

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SURİYELİ GÖÇMEN
ÖĞRENCİLERİN EĞTİM ORTAMLARINDAKİ UYUMLARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ**

Onur Kızılkaya

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜŐÜ**

ŞUBAT, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren altı (6) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Onur

Soyadı : Kızılkaya

Bölümü : Eğitimin Sosyal Tarihi Temelleri Bilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi : 05.02.2021

TEZİN

Türkçe Adı :Ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşleri

İngilizce Adı :Views of secondary school students on the adaptation of Syrian immigrant students in their educational environment

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığıım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Onur Kızılkaya

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Onur KIZILKAYA tarafından hazırlanan “Ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitimin Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Gülay EKİCİ

Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi .....

Başkan: Prof. Dr. Mehmet Akif SÖZER

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi .....

Üye: Prof. Dr. Altay EREN

Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: 26.01.2021

Bu tezin Eğitimin Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

.....

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmamın her aşamasında öneri, gürőő ve katkılarını esirgemeyen değerli danıőmanım Sayın Prof. Dr. Gölai EKİCİ hocama teőekkürlerimi sunuyorum. Her zaman yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen annem, babam ve kardeőlerime teşekkür ediyorum. Tez çalıőmam sürecinde varlıkları ile beni motive eden, yaőamıma değer katan, canımdan çok sevdiğim kızım Ekin KIZILKAYA ve oğlum Alp KIZILKAYA'ya teşekkür ederim. Hayatımın en gölzel anlarını birlikte geçirdiğim, karőılaőtıęımız zorluklara rağmen umudunu hiç kaybetmeyen, beni her zaman destekleyen ve cesaretlendiren, tez yazma sürecimde varlığından güç aldığım, yaşama sevincim sevgili eőim Op. Dr. őule KIZILKAYA'ya sonsuz teşekkür ederim.

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SURIYELİ GÖÇMEN
ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ UYUMLARINA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Onur Kızılkaya
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Şubat 2021

ÖZ

Günümüzde dünyada birçok devletin, özellikle de Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri Suriyeli göçmenlerin topluma kazandırılması ve vatandaşlık bilinciyle topluma uyum sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasıdır. Bu sürecin en önemli aşamasını şüphesiz eğitim kurumları ve bu kurumlarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Türk öğrencilerin birlikte eğitim gördükleri Suriyeli göçmen çocuklar hakkında belirttikleri görüşler eğitim ile ilgili olarak sürecin çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya koymak açısından çok önemlidir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yönteminin Fenomenoloji (olgubilim) deseniyle oluşturulmuştur. Bu amaç doğrultusunda Ankara ili Altındağ ilçesinde öğrenim gören, sınıflarında Suriyeli göçmen öğrencilerin yoğun olduğu, 4 farklı okuldan 5., 6., 7. ve 8. sınıflardaki farklı şubelerden toplam 30 öğrenci amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerden bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testi ve çizme-yazma tekniğinin yazma boyutunda değerlendirilen kompozisyon ile toplanan veriler içerik analiziyle çözümlenmiş ve tablolar haline getirilmiştir. Bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testi ile elde edilen veriler duygular, kişilik özellikleri ve tutumlar olmak üzere üç kategoride; kompozisyon yazımları ile elde edilen veriler ise empati ve çözüm önerisi olmak üzere iki kategori altında değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar yorumlandığında ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen akranlarına yönelik görüşlerinin genellikle olumlu olduğu, Suriyeli akranlarının sorunlarına çoğunlukla empati kurarak yaklaştıkları ve çözüm önerisinde buldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Suriyeli çocuklar, Göçmen, Eğitim
Sayfa Adedi : xvi + 74
Danışman : Prof. Dr. Gülay EKİCİ

**VIEWS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS ON THE
ADAPTATION OF SYRIAN IMMIGRANT STUDENTS IN THEIR
EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

(M.S. Thesis)

Onur Kızılkaya

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

February 2021

ABSTRACT

One of the most important problems of many states in the world today, especially Turkey, is the integration of Syrian immigrants into society and the healthy completion of the process of adaptation to society with the awareness of citizenship. The most important stage of this process is undoubtedly the educational institutions and the students studying in these institutions. The opinions expressed by Turkish students about the Syrian immigrant children they are studying together are very important in terms of revealing the positive and negative effects of the process on children in relation to education. Accordingly, the aim of the study is to examine the views of Secondary School students on the adaptation of Syrian immigrant students in their educational environment. The research is based on the Phenomenology pattern of qualitative research method. For this purpose, 4 different schools in Altindag District of Ankara province, where the classes are dense with Syrian immigrant students at 5., 6., 7., and 8. grades. A total of 30 students from different branches in the classes were selected by a targeted sample method. The data collected by independent word and sentence association test and composition evaluated in the writing dimension of drawing-writing technique from the students participating in the study were analyzed by content analysis and turned into tables. The data obtained by the independent word association and sentence test is considered in three categories including emotions, personality traits, and attitudes; the data obtained by composition writing is considered in two categories including empathy and solution suggestion. When the results of the study were interpreted, it was determined that the views of Secondary School students about their Syrian immigrant peers were generally positive, that their Syrian peers approached their problems mostly with empathy and offered solutions.

KeyWords : Syrian Children, Immigrants, Education
PageNumber : xvi + 74
Supervisor : Prof. Dr. Gülay EKİCİ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu ve Önem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Alt Amaçları	3
1.4. Sayıtlar	3
1.5. Sınırlılıklar.....	3
BÖLÜM II.....	4
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	4

BÖLÜM III	20
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	20
3.1. Göç Olgusu.....	20
3.2. Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Hareketi.....	21
3.3. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Statüsü	23
3.4. Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimine Yönelik Düzenlemeler	24
BÖLÜM IV	28
YÖNTEM	28
4.1. Araştırmanın Modeli	28
4.2. Çalışma Grubu	29
4.2.1. Bağımsız Kelime ve Cümle İlişkilendirme Testi	31
4.3. Verilerin Toplanması.....	33
4.3.1. Çizme-Yazma Tekniği	33
4.4. Verilerin Analizi	34
4.5. Geçerlik ve Güvenirlik.....	35
BÖLÜM V	37
BULGULAR	37
5.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına Yönelik Bulgular.....	37
5.1.1. Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramına Yönelik Olarak Çağrışım Yapan Kavramlara İlişkin Bulgular	37
5.1.2. Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramına Yönelik Olarak Çağrışım Yapan Kavramların Kategorilere Dağılımına İlişkin Bulgular.....	39
5.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına Yönelik Bulgular	43
5.2.1. Türk Öğrencilerinin Kompozisyonlarında “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramının Empati Boyutunda İncelenmesine Ait Bulgular.....	43

5.2.2. Türk Öğrencilerinin Kompozisyonlarında Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Eğitim Ortamlarındaki Uyumlarına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular	45
BÖLÜM VI	48
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	48
6.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma.....	48
6.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma.....	50
6.3. Öneriler	52
6.3.1. Eğitim Durumlarına İlişkin Öneriler	52
6.3.2. Gelecekte Gerçekleştirilebilecek Araştırmalara İlişkin Öneriler	53
KAYNAKLAR.....	54
EKLER	68
EK 1. Araştırma İzni.....	69
EK 2. Görüş Belirtme Formu Kapak	70
EK 3. Görüş Belirtme Formu 1.....	71
EK 4. Görüş Belirtme Formu 2.....	72
EK 5. Görüş Belirtme Formu 3.....	73
EK 6. Görüş Belirtme Formu 4.....	74

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Yapılan Okul ve Öğrenci Bilgileri.....	30
Tablo 2. Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Denildiğinde Çağrışım Yapan Kavramlar.....	38
Tablo 3. Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramına Yönelik Olarak Çağrışım Yapan Kavramların Kategorilere Göre Dağılımı.....	39
Tablo 4. Türk Öğrencilerin Suriyeli Göçmen Öğrencilere Yönelik Empati Durumları	44
Tablo 5. Türk Öğrencilerin Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Uyumlarına Yönelik Çözüm Öneri Durumları	46

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler.....	22
<i>Şekil 2.</i> Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı... ..	23
<i>Şekil 3.</i> PIKTES projesinin çıktıları.....	27
<i>Şekil 4.</i> Araştırmanın uygulama süreci şeması	29
<i>Şekil 5.</i> Cevap kâğıdı (A, 81)	32
<i>Şekil 6.</i> Örnek kompozisyon (D, 84).....	34

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GEM	Geçici Eğitim Merkezleri
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu ve önem, araştırmanın amacı, araştırmanın alt amaçları, sayıltılar ve araştırmanın sınırlılıklarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

1.1. Problem Durumu ve Önem

Dünyanın farklı bölgelerinde meydana gelen baskılar, iç karışıklıklar ve savaşlar nedeniyle insanlar memleketlerini terk ederek mülteci ya da sığınmacı adı altında göçmen grubunu oluşturmaktadır. Soğuk savaş sonrası dönemde bu sorun çok daha fazla gündeme gelmiştir. Uluslararası göç sorunu siyasal, sosyal, ekonomik ve güvenlik açısından ülkeleri etkilemektedir (Heywood, 2013; Özkan, 2013). En uzun kara sınırına sahip olduğumuz Suriye’de 2011 yılında başlayan çatışmalar hız kesmeden devam etmiş, yaşanan iç savaş insanlık tarihinin büyük trajedileri arasında yerini almıştır. 500 bin insanın yaşamını yitirdiği bu savaşta 5 milyondan fazla kişi Suriye’den komşu ülkelere göç etmiş ve 6 milyon kişi de ülke içerisinde yer değiştirmiştir (Coşkun & Emin, 2016). Suriyeli vatandaşların yaşamış olduğu göç sorunu, günümüzün en önemli sosyal sorunları arasında yerini almıştır (BMMYK, 2017).

Göç; sosyal izolasyon, işsizlik, kültürel şok ve çocukların eğitimi gibi çözülmesi gereken çeşitli problemleri beraberinde getirmektedir (Güzel, 2013; Victor, Scambler, Bond & Bowling, 2000). Göç, sadece yetişkinleri değil çocukları da etkileyen önemli bir sorundur (Aksoy, 2012). Çocuklar, dünyadaki ailelerin göç kararı almasının en önemli nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle çocuklar bu sürecin aktif özneleridir. Çok sayıda refakatsiz çocuğun iltica başvurusunda bulunması göç olgusunun yetişkinler kadar çocukların da sorunu olduğunu göstermektedir. Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yarısından fazlasını oluşturan çocuklar savaş ile yüzleşmenin ve göç etmenin yanı sıra kabul edildikleri ülkede farklı problemlerle karşılaşmaktadır (Tekin & Yüksek, 2017).

Göç eden çocukların eğitime başlaması ve devam etmesi, göç edilen ülkede yaşanan olumsuzlukları azaltma ve uyum sürecini hızlandırma açısından yararlı olabilir (Özbay, 2015). Göç eden çocukların eğitimi, göçle birlikte ortaya çıkan önemli problemlerden birisidir (Börü & Boyacı, 2016). Göç etmek zorunda kalan ailelerin çocukları yeni sosyokültürel çevreye değil, aynı zamanda okul sistemine de uyum sağlamak mecburiyetindedir (Victor, Scambler, Bond & Bowling, 2000). Göç edilen ülkeye aitlik duygusunun oluşmasının zaman alması (Şahin, 2012), ülkenin eğitim sistemi ile başarılı bir bütünleşmenin sağlanamaması göç eden çocukların okul sistemine uyum sürecini yavaşlatmaktadır (Tezcan, 1993).

Türkiye’de artan Suriyeli göçmen nüfusuyla birlikte Suriyeli çocukların sayısı da yıldan yıla artış göstermiştir (BMMYK, 2015). Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES) verilerine göre, Suriye’deki eğitimlerini yarıda bırakarak Türkiye’ye gelen ve eğitimine devam etmesi gereken 5-17 yaş arasında 1 082 172 Suriyeli çocuk bulunmaktadır. 2011 yılından bu yana Türkiye’de doğup büyüyen ve eğitim çağına yaklaşan yarım milyon 0-4 yaş arası çocuk nüfusu mevcuttur (PIKTES, 2020).

Türkiye’de Geçici koruma altında bulunan Suriyeli çocukların sosyal kabul, sosyal beceri ve topluma uyum gibi kavramların ediniminde karşılaştıkları problemlerin çözümü kapsamlı değerlendirilmesi gereken bir konudur (Akçiçek, 2015; Apak, 2014; Çetin, 2016; Güllüce, 2019). Suriyeli göçmenler ile ilgili hazırlanan birçok raporda eğitim sorunları ele alınmıştır (Çelik, Yurdakul, Bozgeyikli & Gümüş, 2017; Eğitim Reform Girişimi (ERG), 2014; Erdoğan, 2014; GİGM, 2016; Human Rights Watch (HRW), 2015; Kirişçi, 2014). Hazırlanan raporlar incelendiğinde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin eğitiminin önemi ve karşılaşılan problemlerin neler olduğunun ele alındığı görülmektedir. Yaş, kültür, cinsiyet, sosyoekonomik durum vb. birçok konuda birbirinden farklı özelliklerdeki öğrencilerin bir arada eğitilmesi nedeniyle öğrenciler de öğretmenler de birçok sorunla karşılaşmaktadır (Eker, 2008). Eğitim ve göç konusu sadece göçmenler açısından değil ev sahibi ülke açısından da ele alınması gereken bir konudur. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, bazı araştırmalarda Türkiye’de bulunan Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yönetici ve öğretmen görüşlerine yer verilmiş ve geçici koruma kapsamındaki çocukların eğitiminde karşılaşılan problemlere değinilmiştir (Erdem, 2017; Gülceğül, 2020; Levent & Çayak, 2017; Topkaya & Akdağ, 2016). Alanyazında, göçmen eğitimi ile ilgili araştırmalar artarak devam etse de Türk öğrencilerinin sınıflarında öğrenim gören Suriyeli akranlarına

yönelik görüşleri inceleyen sınırlı sayıda çalışma mevcuttur (Akdovan, 2020; Irmak, 2019; Karataş, 2019; Özdemir, 2018; Taneri & Tangülü, 2017).

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Okullarımızda her geçen gün artan göçmen öğrenci sayısı ile oluşacak çok kültürlü eğitim ortamı dikkate alındığında bu çalışmanın alandaki boşluğu doldurması, önemli bilgileri literatüre kazandırması ve politika yapıcılar ile uygulayıcılara katkı sağlaması beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir

1.3. Araştırmanın Alt Amaçları

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmaya çalışılmıştır.

1. Suriyeli göçmen öğrenci kavramı Türk öğrencilerin zihninde hangi çağrışımların olmasını sağlıyor?
2. Türk öğrencilerin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşleri nasıldır?

1.4. Sayıtlar

Bu araştırma,

- Araştırmaya katılan öğrenciler, araştırmada kullanılan ölçme araçlarında yer alan kavramlara ilişkin görüşlerini içtenlikle belirtmişlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Altındağ ilçesi ortaokullarında 5. 6. 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören, sınıfında Suriyeli akranları bulunan toplam 30 öğrencinin görüşleri ve araştırmada kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan bazı önemli çalışmalar konunun zenginliği ve anlamlılığı açısından özetlenmiştir. İlgili literatürden hareketle bu çalışmanın literatüre yapabileceği katkı sonuç bölümünde ele alınarak açıklanmıştır.

Tok (2010) “*Göç alan okullarda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrenme güçlüklerinin incelenmesi*” adlı tezinde; Mersin ilinde çok sayıda göçmenin bulunduğu Akdeniz ve Toroslar ilçelerinde eğitim-öğretime devam eden ilköğretim çağındaki öğrencilerin rehber öğretmen ve sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerin sonucunda, yaşanan öğrenme sorunlarının neler olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri, yoğun bir şekilde göçmenlerin bulunduğu 40 ilköğretim okulunda çalışan 300 öğretmene uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “4. ve 5. Sınıf Öğretmenleri ile Rehber Öğretmenlerin Öğrenme Güçlüklerine İlişkin Görüşlerini Değerlendirmeye Yönelik Anket Formu” sonucu bağımsız t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey HSD testi yapılarak elde edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular şunlardır: Öğretmenlerin cinsiyet dağılımına bağlı olarak öğrenme güçlükleri algıları arasında kadın öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerin yaş dağılımına bağlı olarak öğrenme güçlükleri ve algıları arasında 20-30 yaşındaki öğretmenler lehine önemli farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerin görev dağılımlarına bağlı olarak öğrenme güçlüğü ve algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri göz önünde bulundurulduğunda öğrenme güçlüğü ve algıları arasında 21 yıl ve üzeri kıdemli olan öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerin eğitim durumları göz önünde bulundurulduğunda eğitim enstitüsü-yüksek lisans, lisans tamamlama-lisans, eğitim enstitüsü-lisans tamamlama mezunu öğretmenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Daha önce göç alan okullarda çalışma durumları dikkate alındığında öğretmenlerin öğrenme güçlüğü ve algıları arasında göç alan okullarda hiç çalışmamış öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Seydi (2013) “*Türkiye’deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye’deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları*” adlı çalışmasında ülkelerinde halen devam eden çatışmaların Suriye’deki eğitim-öğretim hayatında neden olduğu sorunların, Türkiye’de yaşayan Suriyeli öğrencilerin eğitim durumunun ve eğitim konusunda beklentilerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel bir araştırma modeli kapsamında odak grup görüşmesi ve yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Çalışma grubu konunun uzmanı olan 15 Suriyeli akademisyen ve eğitimciyle oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Sonuçta; ülkelerindeki çatışmalar nedeniyle Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin, en önemli sorunlarından birinin eğitimle ilgili olduğu ve bu konuda Türkiye’den çözüm bekledikleri tespit edilmiştir. Öncelikle kamp haricindeki ve üniversitelerdeki eğitimde karşılaşılan sorunlar ve bunlar ile ilgili talepler bulunmaktadır.

Erdoğan (2014) “*Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*” adlı çalışmasında; Türkiye’de göçmenler konusundaki sürecin nasıl yönetildiği ve neler yapılacağına ilişkin önerilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Türkiye’nin 6 ilinde toplam 144 kişi ile derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Eylül-Ekim 2014 tarihleri arasında “Türkiye’deki Suriyeliler Algısı” başlıklı kamuoyu araştırması 18 ilde 1501 kişi ile gerçekleştirilmiştir. 21 genel/ulusal, 56 yerel medya kuruluşunun web üzerinden paylaştıkları haber, yorum ve değerlendirmeler incelenerek medya analizi yapılmıştır. Bölgede ya da bölge dışında konuyla ilgili çalışmalar yapan 38 farklı ulusal ve uluslararası Sivil Toplum Kuruluşu ile görüşmeler yapılmıştır. Konuyla ilgili çalışmalar yapan kamu kurumlarının neredeyse tamamının yöneticileri ve bölge yetkilileri ile görüşmeler yapılmış, ayrıca bütün bu çalışmalar Hacettepe Üniversitesi’nde konunun uzmanları ve üst düzey yetkili kişilerce uluslararası bir çalıştayda ele alınarak çıktılar raporda değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Türkiye’ye sığınan Suriyeliler açısından yaşanan sorunlardan en önemlisinin çocukların eğitime ulaşma konusunda yaşadıkları problemler olduğu sonucuna varılmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Türkiye’deki eğitim çağındaki göçmenlerin %73’ünün okula gitmediğini açıklamıştır. Çalışmada bu kayıp kuşağın bir şekilde hızla eğitimin içine çekilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca Türk öğrencilerin üniversiteye yerleşmekle ilgili yaşadığı problemler dikkate alınarak sınavsız yerleşme konusunda ciddi bir direnç olmasına rağmen ortaya farklı sonuçlar çıkmıştır. İnsanların %72,5’i farklı eğitim çeşitlerini desteklerken, %27,5’i “hiçbir şekilde eğitim verilmemelidir” görüşünü ortaya koymaktadır.

Seydi (2014) “*Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorununun Çözümüne Yönelik İzlediği Politikalar*” adlı çalışmasında; Türkiye’de yaşayan Suriyeli öğrencilerin eğitimleri ve öğretimleri ile ilişkili istek, problem ve beklentileri doğrultusunda kararlar almak ve Türkiye’nin aldığı tedbirleri ve bu tedbirlerin topluma etkilerini araştırmak hedeflenmiştir. Konu ile ilgili olarak eğitim-öğretim alanındaki problemlerin ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla resmi belgeler, yetkililerin açıklamaları ve medyaya konu olan haberler analiz edilmiştir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve MEB ile beraber olarak Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) internet erişimlerindeki verilerin değerlendirilmesi neticesinde bu çalışmanın bulguları elde edilmiştir. Çalışmada toplam 105 adet belge ve haber, yazılı basında 78 adet veri kaynak olarak kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. Kamu kurumu yetkililerinin açıklamaları ve resmi belgeler dikkate alındığında, 2011 yılında başlayan ve devam eden göçmen akımında, Türkiye’nin komşumuz olan Suriyeli göçmenlere karşı tutumu ve resmi politikalarında farklılıklar yaşanmıştır. Göçmen akımının başladığı 2011 yılında bu durumun kalıcı olmayacağı düşünülürken, her geçen yıl yaşanan sorunlar ve göçmen nüfusunun artışı uzun vadede Türkiye’nin göç ve göçmen olgusuna bakış açısını değiştirmiş ve kalıcı çözümler üretmek için çalışmalar hızlanmıştır. Çalışmada; karşılaşılan sorunların çözümlenmesi amacıyla daha insancıl yaklaşımların benimsenmesi gerektiği, Türkiye’de bulunan Suriyeli çocuklara verilmesi gereken eğitim ve öğretimin topluma izah edilmesi ve konu ile ilgili olarak araştırmalar yapılmasının gerektiği tespit edilmiştir.

Aliyev ve Öğülmüş (2015) “*Türkiye’deki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kültürlerarası Etkileşim Algısının İncelenmesi*” adlı çalışmasında; değişik kültürlerde yetişmiş bireylerin eğitim hayatında aralarındaki ilk etkileşimleri ile ilgili algılarını çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma grubu; Türkiye’de farklı üniversitelere giden, farklı yaşlardaki, Kafkasya ve Avrupa’dan gelen 192 öğrenciden oluşturulmuştur. Yabancı öğrencilere “Kişisel Bilgi Formu” ve “Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği” uygulanmış ve veriler toplanmıştır. Çalışmada kültürlerarası etkileşim algısı ve bunun alt boyutları olarak kabul edilen etkileşimlerdeki sorun ve etkileşimlerdeki ahengin; yaş, cinsiyet, medeni durum, Türkiye’de yaşadığı süre, terk ettiği ülke, vatanında yaşadığı yer, eğitim-öğretimde tercih ettiği bölüm, ikamet ettiği yer ve kimlerle beraber yaşadığı etkenlerine göre değişip değişmediği araştırılmıştır. Çalışmada, 21-22 yaş civarı etkileşimde sorunların azaldığı tespit edilmiştir. Kafkasya’dan Türkiye’ye göç eden öğrencilerin genellikle okul

yaşantısında diğer yabancı öğrenciler ile kıyaslandığında daha iyi etkileşim içerisinde oldukları sonucuna varılmıştır.

Ereş (2015) “*Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi*” adlı çalışmasında; göçmen eğitiminin analizinin yapılması ve Türkiye’deki göçmen çocukların eğitiminin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada bu amaçla göç ve göç olgusu, göç ve eğitim, Türkiye’de göçmenlerin eğitimi, göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi başlıkları altında analiz yapılmıştır. Çalışmada şu sonuç ve öneriler belirtilmiştir: göçmen eğitimi politikalarının etkili ve uygun bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için göçmen çocukların heterojen yapısı dikkate alınmalı ve bütüncül bir yaklaşımla tüm eğitim düzeylerinde sorumluluklar paylaşılmalıdır. Sığınmacıların eğitiminde, farklılığın yönetilmesinde ve göçmen eğitimi politikasının yönetilmesinde sorunların çözülmesi için şu önerilerde bulunulmuştur: göçmen çocukların eğitimine yönelik amaçların açıkça ortaya konulması, bu amaçlara uygun yasal düzenlemelerin yapılması, finansman stratejilerinin belirlenmesi, göçmen yeterlilikleri ve nitelikleri ile ilgili standartların ortaya konulması, öğretim programı ve pedagojik hazırlıkların yapılması, göçmen eğitime yönelik farkındalık sağlanması, bilimsel araştırmalarla göçmen eğitiminin takip edilmesi, geribildirim alma ve değerlendirmenin yapılması.

Tunç (2015) “*Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme*” adlı çalışmasında; evrensel bir nitelikte olan göçmenlerin davranışları ile Türkiye’ye yerleşen Suriyeli göçmenlerin davranışlarını; göçmenlere kapısını açan toplum ile Türkiye’nin göçmenlere karşı tutumunu kıyaslamak, böylelikle göçmen sorunundaki tutumların dünya standartları düzeyinde olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada, göçmenler ve göçmenlere kapılarını açan toplumların tutumlarını belirlemek için daha önce yayınlanan çalışmaların bulgularından yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, Türkiye’ye sığınan Suriyeli göçmenlerin ve toplumumuzun talep, davranış ve endişelerinin dünya standartları düzeyinde olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışmada; göçmenlerin Türkiye’ye yansımalarını analiz etmek, göçmen olgusunun iyi ve kötü taraflarını ortaya koyabilmek, tehlike ve fırsatları tespit etmek amacıyla analiz yapılmıştır. Sonuçta sosyal uyum ile toplumsal kabullenmenin uygun politikalar ile desteklenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Börü ve Boyacı (2016) “*Göçmen Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Ortamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Eskişehir İli Örneği*” adlı çalışmasında; Eskişehir Odunpazarı Halk Eğitim Merkezi, Eskişehir Tepebaşı Halk Eğitim Merkezi ve Eskişehir Sarar Anadolu İmam Hatip Kız Lisesinde eğitim gören göçmen öğrenciler ve bu öğrencilerin derslerine giren

öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda göçmenlerin karşılaştıkları sorunları tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırma deseni kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiş ve analizleri betimsel analiz tekniği ile yapılmıştır. Çalışmanın güvenilirliği 0,75 olarak saptanmıştır. Bu araştırmalarda göçmenlerin ekonomik koşullarının iyi olmadığına, diğerleriyle aynı imkanlara sahip olmadığına ve dezavantajlı durumda olduğu ile ilgili bulgular yer almaktadır. Bu durum göçmenlerin dil, ekonomi ve aile ile ilgili şartlarının iyileştirilmesi konusunda çalışmaların yürütülmesi gerektiğini göstermektedir. Göçmenlere yönelik eğitim politikalarının hazırlanması gerekmektedir. Öğretim süreçleri, ekonomi, dil ve ailevi sorunları ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Çalışmanın sonuçlarına göre bazı öneriler sunulmuştur: göçmenlerin eğitim ve öğretimi ile ilgili okul yöneticileri de öğretmenlerle birlikte eylem plânları yapmalı ve farklı kültürlere hitap edebilen sınıf yönetimine ilişkin farkındalık, bilgi ve beceri sahibi olunması için çalışmalar yapılması gerekir. Aynı amaçlar için araştırmacılar da eğitim sorunları ve öğretmenlerin sınıfta farklı kültürlere olan tutumları ile ilgili nitel ve nicel araştırmalar yapmalıdır.

Büyükikiz ve Çangal (2016) “*Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme*” adlı çalışmasında 25 Mart 2013’te başlayan ve 3 Haziran 2016 yılında tamamlanan dört proje hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. Bu süreçte tespit edilen aksaklıkların giderilmesine yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur. Buna göre, kamplarda kurslar düzenlenmeli ve bu kurslarda Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine öncelik verilmelidir. Daha önceki yıllarda çalışmış başarılı öğretmenlerin sonraki yıllarda da görev almalarının sağlanması gerekmektedir. Proje kapsamında çalışan öğretmenlere verilecek seminerlerin ve hizmet içi eğitimlerin süresi ve sayısı artırılmalıdır. Öğretmenler; işe başlamadan önce çalışma koşulları, ders saatleri ve ücretler ile ilgili bilgilendirilmelidir. Çalışmayı kabul eden öğretmenler eğitime gönderilmelidir. Sınıflarda eğitici ve öğretici tablo, görsel, afiş, harita gibi araçlar bulundurulmalı, sınıfların fiziki koşulları iyileştirilmelidir. Denetleyenlerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında uzman kişiler olması gerekmektedir. Öğrencilerin kamp dışına çıkamamaları nedeniyle ortaya çıkan sosyal uyum sorunları çözümlenmelidir. Sosyal aktiviteler düzenlenmelidir.

Coşkun ve Emin (2016) “*Türkiye’deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar*” adlı çalışmasında; Suriyeli göçmen çocukların eğitiminde alternatif bir program olarak “head start” vurgulanmıştır. Head Start programları ailenin de katılımını sağlayarak eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin birlikte yürütüldüğü 0-5 yaş arası çocuklar için erken

müdahale programlarından biridir. Çalışmaya göre bebekler, çocuklar ve aileleri Head Start programlarının hedefleri içinde değerlendirilip erken müdahale programlarına dahil edilebilirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu programların asıl hedefini oluşturan gelir seviyesi düşük, göçmen ve sosyal yönden dezavantajlı durumdaki aileler; Suriyeli göçmenlerin durumları ile benzer özellikler taşımaktadır. Head Start programlarındaki ev ve kurum merkezli eğitim anlayışı kamplardaki ve kamp dışındaki Suriyeli göçmenlere uygulanabilir. Bu merkezlerde dil farklılığının düzeltilmesine yönelik faaliyetlerin olması ileriki süreçte ilkokula hazırlanmaları ve yaşayacakları yeni ülkeye uyum sağlamaları açısından göçmenler için önemlidir. Ayrıca yapılan oyun faaliyetleri, savaş travmasına maruz kalan göçmenlerin tedavisine önemli katkılar sağlar. Kamplarda kurulan Head Start merkezleri sosyal ve kültürel etkinliklerin de artmasına neden olabilecek, göçmen çocuk ve kadınların boş zamanlarını etkili değerlendirebilecekleri mekana erişmelerini sağlayabilecektir. Head Start programlarında düzenli eğitimler ile göçmen anne babaların da meslek sahibi olması sağlanarak sosyo-ekonomik dezavantajların neden olduğu eşitsizlik ortadan kaldırılarak çocukların ve ebeveynlerin birlikte gelişimi mümkün olabilir. Tüm bu amaçlara ulaşabilmek adına Suriyeli göçmen çocuklara yönelik düzenlenen Head Start programlarının uygulanması için kamu gücünün kullanılarak yasal ve mali sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Deniz, Ekinci, ve Hülür (2016) "*Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları*" adlı çalışmasında; 2015 yılının çeşitli aylarında Gaziantep ve Kilis'te yapılan saha araştırmasından elde edilen nitel veriler kullanılarak Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sosyal dışlanma deneyimlerini analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırmada sosyal dışlanma olgusu, beş seviyede ele alınmıştır. Bunlar: mekânsal, ekonomik, kültürel, politik ve söylemsel düzeylerdir. Araştırmada bu düzeyler, Suriyeli göçmenlerin yerleştikleri şehir merkezlerinde hayata tutunmaya çalışırken yaşadıkları zorlukları, sosyal dışlanma bağlamında ele alınmıştır. Çalışmada, şu sorulara cevap aranmıştır: "2011 yılından itibaren Gaziantep ve Kilis illerine yerleşen Suriyeli göçmenler bu illerin yerleşik nüfusu tarafından sosyal dışlanmaya maruz kalmakta mıdır? Sosyal dışlanma söz konusuysa buna neden olan toplumsal, mekânsal, ekonomik, kültürel ve politik dinamikler nelerdir?" Çalışmada Suriyeli ve Gaziantepli/Kilisli toplam 115 kişiyle görüşülmüştür. Görüşmelerde, yarı-yapılandırılmış görüşme formuna dayalı derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Ayrıca saha araştırması süresince yapılan katılımlı gözlemler ve doküman incelemeleri de araştırmanın

bulgularını desteklemek için kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen en önemli sonuç ise Suriyeli göçmenlerin toplumdan dışlandığı yönündedir.

Kara, Yiğit, ve Ağırman (2016) “Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Suriyeli Mülteci Kavramına İlişkin Algılarının İncelenmesi” adlı çalışmada; Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin Suriyeli göçmenler ile ilgili algılarının metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaçla Çukurova Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde 3. ve 4. sınıfta okuyan 70 öğrenciden “Suriyeli mülteci... gibidir, çünkü ...” cümlesindeki boşlukları doldurmaları istenerek çalışmanın verileri toplanmıştır. Bu veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin çoğunun Suriyeli göçmenler ile ilgili olumsuz metaforlar geliştirdiği belirlenirken bir kısmının ise olumlu metaforlar geliştirdiği gözlenmiştir. Olumsuz metafor geliştiren öğrenciler; göçmenleri daha çok kimsesi olmayan, yardıma muhtaç, zarar veren kimseler olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Olumlu metafor geliştiren öğrenciler ise göçmenleri yakın bir akraba, kardeş olarak tarif etmişlerdir. Çalışmadaki bu metaforlar çeşitli kategorilere ayrılarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmada; Suriyeli göçmenler ile ilgili üniversite öğrencilerinin yorum ve değerlendirmelerinin, göçmen krizinin çözümünde farklı boyutları ortaya çıkaracağı yorumlanmıştır.

Özer, Komsuoğlu, ve Ateşok (2016) “Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmada; Türkiye’de, Suriyeli göçmen çocukların eğitimi ile ilgili kamu politikaları uygulamalarında ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada, ilgili literatür ve yürütülmüş olan proje bulgularından yola çıkılarak Türkiye’de Suriyeli göçmen çocukların eğitimi ile ilgili sorunlar tespit edilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Sunulan önerilerin günümüzün değişen ihtiyaçlarına yönelik olarak Türkiye’nin eğitim politikası yönünden dikkate alınması ve devletin artan göç karşısında kamu politikaları oluşturabilmesi için de önem arz etmektedir. Bu çalışmanın asıl iddiası eğitimin vatandaşa yönelik bir kamu hizmeti olmasının dışında bir “hak” olarak ele alınması mecburiyettir. Çalışmanın sonucunda Türkiye’nin gelecekte toplumsal huzur ve refahının sağlanması açısından Suriyeli göçmen çocuklara yönelik eğitim politikalarının düzenlenmesi, bu düzenlemenin de kısa vadeli bakış açısının ötesinde sorun odaklı ve göçmen çocukları temel alan bir bakış açısına hâkim olması gerektiği vurgulanmıştır.

Sarıtaş, Şahin, ve Çatalbaş (2016) “İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar” adlı çalışmada; okullarında yabancı uyruklu öğrenci bulunan yöneticilerin ve

öğretmenlerin yaşadıkları sorunları, bu sorunlar için üretilen ve önerilen çözümleri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu araştırmada fenomenoloji (olgu bilim) adı verilen nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Veriler Denizli’de yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullardaki öğretmen ve yöneticiler ile görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Çalışma verilerinin analizi sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerin aile yapıları, karşılaşılan sorunlar, sorunlar için bulunan çözümler ve öneriler teması olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Aile yapılarında; Türkiye’de bulunma nedenleri, maddi durumları, çocuğun eğitimiyle ilgilenip ilgilenmedikleri, göç sebepleri gibi verilere ulaşılmıştır. Öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları sorunlar; dil sorunu, davranış sorunu, Milli Eğitim-okul işbirliği sorunları, okul-aile işbirliği sorunları ve öğretim sürecinde yaşanan sorunlar olmak üzere beş alt tema altında toplanmıştır. Çalışmanın üçüncü ve dördüncü teması olarak da öğretmen ve yöneticilerin yukarıda belirtilen sorunlara yönelik çözümler ve çözüm önerileri tartışılmıştır.

Uzun ve Bütün (2016) “*Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri*” adlı çalışmasında; öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda; okul öncesi eğitim alan göçmen çocukların uyum sağlama sürecinde karşılaştıkları problemlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel modelde yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Samsun’un farklı bölgelerinde çalışan ve sınıfında Suriyeli öğrencilere eğitim veren altı okul öncesi öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen verileri incelemek için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda Suriyeli göçmen çocukların okudukları eğitim kurumlarına uyum sağlamakta ciddi problemler yaşadıkları belirlenmiştir. Görüşmeler sonucunda tüm katılımcıların ortak görüşü çocukların Türkçe bilmemeleri nedeniyle ciddi sorunlar yaşadıklarıdır. Göçmen çocuklar Türkçe bilmedikleri için hem öğretmenleri ile hem de arkadaşları ile iletişim kurmakta zorlanmaktadırlar. Bu nedenle de sosyal ortamlarda dışlanmaktadırlar. Çalışma sonucunda ayrıca göçmen çocukların Türkiye’de tam olarak yerleşemedikleri ve beslenme, barınma, temizlik gibi temel ihtiyaçlar konusunda sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

Erdem (2017) “*Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri*” adlı çalışmasında; göçmen öğrencileri eğiten sınıf öğretmenlerinin bu çocukların eğitimi ile ilgili yaşadıkları sorunların ve bu sorunlara öğretmenlerin çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla nitel, betimsel bir durum çalışması yapılmıştır. Çalışmada, örneklemin tespitinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Çalışma

verileri görüşme ve gözlem yoluyla elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından öğretimsel mesleki gelişim basamakları dikkate alınarak bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için toplanan veriler farklı bir uzman tarafından da analiz edilmiş ve daha sonra ortak bir analiz için tartışılmıştır. Verilerin inandırıcılığını artırmak ve veri çeşitliliği sağlamak için gözlem yapılmıştır. Çalışma sonucunda eğitim sürecinde dil sorununun temel sorun olduğu, çalışmaya katılan öğretmenlerin içeriği göçmen öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlemedikleri, bu öğrenciler için materyal ihtiyacının olduğu, öğretmenlerin nesnel bir yöntem geliştirmedikleri tespit edilmiştir. Öğretmenler göçmen öğrencilerin Latin alfabesinin ve Türkçenin öğretilmesi için öncelikle hazırlık eğitimi alması gerektiği kanısına varmışlardır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin eğitim-öğretim içeriğinin analizi, ders araç ve gereçleri, öğretme stratejileri, ölçme araçları geliştirme ve değerlendirme gibi konularda göçmen öğrencilere yönelik olarak mesleki gelişim ihtiyacı duydukları belirlenmiş ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Ertaş ve Kıraç (2017) "*Türkiye'de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları*" adlı çalışmasında; Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara yönelik uyguladığı eğitim politikaları ve çalışmaları analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Suriye'den Türkiye'ye göçmen olarak gelen, hem kamp içinde hem de kamp dışında eğitim-öğretim gören çocukların mevcut durumlarının belirlenmesi ve Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara yönelik uyguladığı eğitim politikaları ve çalışmalar incelenmiştir. Bu amaçla nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Göçmen Suriyelilerin eğitim sorununun çözümüne yönelik yayımlanan dokümanlar, resmi belgeler, güncel haberler ve konu ile ilgili yazılan makaleler araştırmanın kaynağını oluşturmuştur. Çalışmanın sonucunda; Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan politikaların devam etmekte olduğu fakat yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Bu amaçla atılacak her adımın uzun vadeli olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıların eğitimlerine yönelik yapılan çalışmalarda; Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak ev sahibi halkın tepkisini önlemeyi de içeren geniş kapsamlı göçmen politikasının hayata geçirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Göçmen Hakları Programı araştırmasının da belirtildiği gibi Türkiye'ye, Suriyeli göçmen çocuklara gerekli eğitimin uygun bir şekilde verilebilmesi için uluslararası düzeyde de destek verilmesi gerekmektedir. Kampların dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların eğitim-öğretim hizmetlerine ulaşması için çalışmaların yasal düzenlemeler ile yapılması gerekmektedir. Sürecin sağlıklı olarak sürdürülebilmesi ve daha geniş kitlelerin desteğinin sağlanması için çalışmalar yapılmalıdır.

Gencer (2017) “*Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler*” adlı çalışmasında büyük zorluklar çekmiş, savaşın ve göçün en travmatik süreçlerine tanıklık etmiş Suriyeli çocukların, Türkiye’deki eğitim süreçlerinin önündeki engelleri belirlemeyi ve bu zorluklara okul sosyal hizmeti yönünden çözüm önerileri bulmayı amaçlamıştır. Çalışma Suriyeli çocukların eğitim sürecini desteklemeye yönelik yapılan çalışmalar incelenerek yapılmış ve eğitime erişimin temelindeki sorunlar belirlenmiştir. Uyum ve kabul süreçlerindeki etkileşimin iki taraflı bir değişime neden olduğunu unutmamak gerektiği vurgulanmıştır. Göçmen çocuklara yönelik okul içinde veya dışında sosyal hizmet kapsamında birtakım profesyonel müdahale ve uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: Çocukların eğitim haklarına ve çocuk haklarına erişmelerini sağlayıcı mekanizmalar geliştirilmeli ve desteklenmelidir, ev ziyaretleri ve aile toplantıları yapılarak sığınmacıların uyumu sağlanmalıdır, uyum ve kabul süreçlerini kolaylaştırmak için (bağlantı kurucu rolü kapsamında) ilgili birimlerle koordinasyon sağlanmalıdır, göçmen çocuklara ve ailelerine psikososyal açıdan destek verilmelidir, rehabilitasyon ve koruyucu programlar geliştirilmelidir; sağlık hizmetlerine erişim noktalarında etkin hizmet verilmelidir; ailelerin bir araya gelmesi desteklenmeli ve Türkçe öğrenme konusunda imkanlar sağlanmalıdır; Suriyeli çocukları toplumla bütünleştirici etkinlikler düzenlenmelidir; toplumda dışlanmalarını önleyici programlar geliştirilmelidir; göçmen çocukların ve ailelerinin acil gereksinimlerine ve diğer tüm gereksinimlerine yönelik destek olunmalıdır; müdahale, uygulama ve hizmet sunumları sonrasında izleme çalışmaları yapılmalıdır.

Kılcan, Çepni, ve Kılın (2017) “*Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi*” adlı çalışmasında; Türk eğitim sistemi içinde öğrenim gören öğrencilerin göçmen öğrencilere yönelik tutumlarını belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Veriler, 2016-2017 öğretim yılının güz döneminde Ankara ili Mamak ilçesinde Suriyeli öğrencilerin bulunduğu ortaokullarda öğrenim gören 251 öğrencilerden toplanmıştır. Araştırma sonuçları ölçeğin madde toplam ve madde düzeltilmiş korelasyonlarında elde edilen korelasyon katsayılarının 41’in üzerinde olduğunu ve tüm maddelerin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir. Yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin tek boyut altında toplandığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre göçmen öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin ilgili araştırmalarda kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

Kultas (2017) “*Türkiye’de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu*” adlı tezinde; Türkiye’ye sığınmış ve hala Van ilinde yaşamaya devam eden eğitim çağındaki Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunlarını ortaya koyarak çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışma nitel modelde yapılan bir durum (vaka) çalışmasıdır. Çalışma grubu Türkiye’ye sığınmış ve hala Van ilinde yaşamaya devam eden eğitim çağındaki Suriyeli 13 (7 okula devam eden, 6 okula devam etmeyen) çocuk, 6 Suriyeli aile reisi, Van’da Suriyeli öğrencilerin eğitim aldığı okullarda görevli olan 8 öğretmen ve 5 okul müdürü, 2 il milli eğitim yöneticisi (bir il milli eğitim müdür yardımcısı, bir il milli eğitim şube müdürü), il milli eğitimde görev yapan 7 maarif müfettişi, 1 sosyal yardımlaşma vakfı yöneticisi ve Van ilinde aktif olarak hizmet veren 4 sivil toplum kuruluşu (2 sendika, 2 yardım derneği) yöneticisi olmak üzere toplam 46 katılımcıdan oluşturulmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış form hazırlanarak görüşme tekniği ile toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmada, Suriyeli ailelerin öncelikli olarak barınma, beslenme, dil ve uyum sorunu ile karşılaştıkları, bu problemlerin çocuklarının eğitimini olumsuz bir şekilde etkilediği, Van’da yaşayan Suriyeli çocukların çoğunluğunun bu ve benzeri nedenlerden dolayı eğitim almaya devam etmedikleri ve bu yönde çeşitli istek ve beklentilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Levent ve Çayak (2017) “*Türkiye’deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitime Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri*” adlı çalışmada; Türkiye’deki Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitimi ile ilgili okul yöneticilerinin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma modeli kapsamında fenomenoloji deseniyle yapılmıştır. Veriler, yüz yüze görüşme yoluyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Çalışmaya İstanbul ili Pendik ve Zeytinburnu ilçelerinde farklı derecelerdeki okullarda görev yapan 30 okul yöneticisi ile yapılan görüşmeler dahil edilmiştir. Sonuçta alınan veriler nitel araştırma modeli doğrultusunda kodlanarak temalar altında ayrılmış ve içerik analizi yapılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre; okul yöneticilerinin tamamına yakını, Suriyeli göçmen öğrencilerle ilgili olarak hem kayıt sürecinde hem de eğitim ve öğretimde en fazla iletişim ile ilgili problem yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların büyük bir kısmı, Suriyeli göçmen çocukların eğitiminde öğrenci kayıt sisteminin yetersizliğini vurgulamışlardır.

Polat ve Kaya (2017) “*Bir Ötekileştirme Pratiği Türkiye’de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar*” adlı çalışmada; Suriyeli göçmenlere yönelik son yıllarda ayrımcı ve ötekileştirici söylemlerin artmış olmasına bağlı olarak; bu ötekileştirici tutumun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada üniversite öğrencileri ile yapılan görüşmeler

esas alınarak ötekileştirmenin nasıl inşa edildiği araştırılmıştır. Yarı-yapılandırılmış mülakat soruları ile görüşmeler yapılmış ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Sonuçta deneyimi olan gençlerin olmayanlara göre ötekileştirme pratiklerini daha az kullandıkları gözlenmiştir. Türkiye’de medyanın da Suriyelileri hedef gösteren bir tutum sergilediği dikkat çekmiştir. Çalışmada her ne kadar ortak din algısı yüksek olan katılımcılar misafirlik bitimine kadar bazı hakların verilmesini anlayışla karşılarsa da; kalıcı vatandaşlık söz konusu olduğunda, olumsuz tutum sergiledikleri bildirilmiştir. Sünni Müslümanlık kavramı, bir grup kimliği olarak algılanan birleştirici bir unsur olsa da önyargıların ve olumsuz tutumların azalmasında yeterli olmamaktadır.

Sağlam ve Kanbur (2017) “*Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmasında; sınıf öğretmenlerinin göçmen öğrencilere yönelik tutumları incelenmiştir. Çalışma için 24 maddelik göçmen öğrenci tutum ölçeği geliştirilmiştir. Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 91 olan ölçeğin alt boyutları "iletişim", "uyum", "yeterlik"tir. Ölçek, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Sakarya İlinde çalışan 267’si kadın (%53) ve 234’ü (%47) erkek olmak üzere toplam 501 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda dağılımların normal olduğu sonucuna varılmıştır. Cinsiyet, sınıfta göçmen öğrenci olup olmama durumu için t-testi; okul çevresinin bulunduğu sosyoekonomik düzey değişkenleri için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin cinsiyetlerine göre göçmen öğrencilere yönelik tutumlarının “yeterlik” boyutunda erkek öğretmenler lehine, okulun bulunduğu bölgedeki sosyoekonomik çevreye göre orta sosyoekonomik çevre lehine, sınıflarında göçmen öğrenci olup olmama durumuna göre “iletişim” boyutu hariç sınıflarında göçmen öğrenci bulunan öğretmenler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

Tamer (2017) “*Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli çocukların Trabzon devlet okullarındaki durumu*” adlı çalışmasında; okul çağında olan göçmen Suriyeli çocukların eğitim hayatında yaşadıkları problemleri, beklenti ve taleplerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada, çocukların eğitim gördükleri okullardaki okul müdürleri ve öğretmenlerin deneyimleri de dikkate alınmıştır. Çalışma Mart-Nisan 2016 tarihleri arasında Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı altı ilköğretim okulunda (ilk ve ortaokulda) eğitim gören Suriyeli öğrenciler ve bu okullarda görev yapan okul müdürleri ve öğretmenlerle sınırlandırılmıştır. Çalışmaya dahil edilen okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler ile görüşülerek saha araştırması ile veriler toplanmış ve derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Özellikle öğrencilerle hem bireysel hem de odak grup görüşmeleri

yapılmıştır. Çalışma sonucunda sorunlar tespit edilerek bunlara çözüm önerileri sunulmuştur. Suriyeli çocukların ve ailelerin hakları olmasına rağmen okul kayıtları konusunda yeterli bilgilerinin olmaması, kayıt sırasında ikamet bilgileri ile ilgili sorunlar yaşanması, kayıt olan öğrencilerin dil bilmemesinden kaynaklanan sorunlar başlıca belirlenen sorunlardır. Bu sorunlar için çalışmada şu öneriler sunulmuştur: öncelikle dil probleminin aşılması gerektiği, öğrencilere ve ailelere yönelik psiko-sosyal destek verilmesi, okul personeline il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından kayıt süreci ile ilgili bilgi verilmesi.

Tıkman (2017) “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Suriye’den Gelen İnsanlara Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği)*” adlı tezinde; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriye’den gelen insanlar ile ilgili görüşlerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla nitel araştırma modeli desenlerinden olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2016-2017 bahar yarıyılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından oluşturulmuştur. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının; Suriyelilere yardım yapılmasını doğru bulduklarını, ancak bu yardımlar yapılırken kendi vatandaşımızın ihmal edilmemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanı sıra olumsuz görüşler olarak Suriyelilerin Türkiye’ye göç etmeleriyle birlikte kültürel bir bozulmanın başladığını, bu birlikte yaşamın sonucunda aile kurumunu olumsuz etkilediğini, bütün bunların nüfus artışı sorununa neden olduğunu ve çarpık kentleşmenin arttığını, uyum konusunda sorunlar yaşanabileceğini bildirmişlerdir. Olumlu görüşler olarak ise, birlikte yaşamın yardımseverlik duygularını canlandırdığına ve kültürel zenginliğimizi arttırdığına değinmişlerdir. Öğretmen adaylarının %50’si Türk ve Suriyeli öğrencilerin aynı ortamda eğitim alması gerektiğini, ancak diğer %50’si farklı ortamda eğitim alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yıldız (2018) “*Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği*” adlı tezinde; artık geri dönmeyecekleri anlaşılan milyonlarca Suriyeli göçmen çocuğun kayıp nesiller olmasını engellemek, çocuklara parlak bir gelecek vaat edebilmek, Suriyelilerin topluma uyum sağlaması, toplumun kurallarını, örf ve adetlerini öğrenmeleri, uygulamaları ve toplumla bir bütün halinde yaşayabilmeleri için eğitimin en önemli araç olduğunu ortaya koymak, eğitim aracılığıyla bu çocukların Türk toplumuyla kaynaşmalarının daha kolay sağlanabileceğini göstermek amaçlanmıştır. Bu amaçla literatür taraması yapılmış, çalışmayla ilgili bilgiler sistemli toplanmış ve analiz edilmiştir. Çalışma

için Mersin 12 no'lu Akdeniz Geçici Eğitim Merkezinde ilkokul, ortaokul ve lise düzeylerinde eğitim-öğretim gören 298 Suriyeli göçmen çocuğa anket yapılmıştır. Çalışmada; Suriyeli çocukların topluma uyum sağlamaları ve katılmaları için eğitimin en önemli araç olduğu sonucuna varılmıştır. Çünkü ancak bu şekilde göçmen çocuklar Türkçe öğrenmekte, Türk kültürünü, örf ve adetleri, toplumsal normları tanımakta ve benimsemekte, Türk arkadaş edinip, kolayca iletişime geçip anlaşabilmekte ve ilerde topluma faydalı bir birey olabilmek için çabalamaktadırlar. Suriyeli göçmen çocukların eğitimi için daha fazla çalışma yapılması ve proje üretilmesi gerekmektedir.

Irmak (2019) “*Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Kavramına İlişkin Algılarının İncelenmesi*” adlı tezinde; 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara ili merkez ilçelerden oluşan üst, orta ve alt sosyoekonomik düzeye sahip altı ortaokuldan 62’ si kız 70’i erkek olmak üzere toplam 132 öğrenci yer almıştır. Veri toplama aracı olarak metafor kullanılmıştır. Araştırma sonucunda göçmenlerin isteyerek Türkiye’de olmadığı, zorunluluk sebebiyle ülkelerinden ayrıldıkları, sığındıkları ve korunmaya ihtiyaç duyduklarına yönelik algılarının yüksek olduğu saptanmıştır.

Karataş (2019) “*İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Mülteci Akranlarının Sorunlarına Yönelik Algıları: Burdur Örneği*” adlı tezinde; Burdur ili merkez ilçede ikisi yüksek sosyoekonomik düzeyli diğer ikisi düşük sosyoekonomik düzeyli dört farklı ilkokulda öğrenim gören 21’i kız, 29’u erkek toplam 50 ilkokul dördüncü sınıf öğrenci katılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kapsamında yürütülmüş ve verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları çalışma gurubunun sınıflarındaki mülteci akranları ile iletişim, okuma, anlama, konuşma, uyum, dışlanma, zorbalık, önyargı, beslenme, barınma, kıyafet, para, kalabalık aile, öğrenme güçlüğü, eğitim hakkından mahrum kalma, korku, savaş, göç gibi çeşitli sorunları olduğu saptanmıştır.

Akdovan (2020) “*Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Konusu ile ilgili Farkındalık Düzeyleri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*” adlı tezinde; 2018-2019 eğitim-öğretim yılının Bahar döneminde Tarsus ilçesinde göçmen öğrencilerin yoğun olduğu devlet okullarında tüm sınıf düzeylerini kapsayan 745 öğrenci ve 14 Sosyal Bilgiler öğretmeni katılmıştır. Çalışmanın sonuçları öğrenciler mülteci konusu ile ilgili farkındalık düzeyleri öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ve cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Sınıfında mülteci öğrenci bulunup bulunmaması ile anne babanın eğitim düzeyi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Çalışmaya katılan

öğretmenler ise Sosyal bilgiler dersinin mültecilere yönelik farkındalığı artırma konusunda diğer derslerden daha etkili olduğunu vurgulamıştır.

Gülcegöl (2020) “*Sınıfında Mülteci Öğrenci Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi*” adlı tezinde; Sınıfında mülteci öğrenci olan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin incelenmesine yönelik bu çalışma, betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir il merkezi ve ilçe merkezlerinde sınıflarında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. %62’si (N=298) kadın, %38’i (N=179) erkek olmak üzere toplamda 477 sınıf öğretmeninden oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya göre erkek öğretmenlerin, kadınlara oranla sınıf içinde mülteci öğrencilerle ilgili daha çok problem yaşadıkları belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanların mezun oldukları fakülte ve bölümlerden bağımsız olduğu, mesleki kıdemi 6-10 yıl olanların, 25 yıl ve üzerinde kıdeme sahip öğretmenlere göre sınıf içinde daha çok problem yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca yine sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanların, öğrenim düzeylerinden, okuttukları sınıf düzeylerinden ve mülteci öğrencilerin uyruğundan bağımsız olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda özetlenen araştırmalardan hareketle, Suriyeli göçmenlerle ilgili bugüne kadar farklı konularda araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Göçmenlerin öğrenme güçlükleri, eğitim-öğretim ortamındaki problemleri, okullaşma sürecinde yaşadıkları sorunlar ile ilgili çalışmalar yapılarak bu konudaki sorunlar belirlenmeye ve çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır (Börü & Boyacı, 2016; Gencer, 2017; Tamer, 2017; Tok, 2010). Ayrıca Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşlerine göre Suriye’deki iç savaşın eğitim sürecine etkileri de değerlendirilmiştir (Seydi, 2013). Farklı çalışmalarda Türkiye’deki Suriyelilerin topluma uyumları ve etkileri, toplumdandırılma mekanizmaları tespit edilmiştir (Deniz vd., 2016; Erdoğan, 2014; Polat & Kaya, 2017; Tunç, 2015). Türkiye’deki yabancı uyruklu öğrencilerin kültürlerarası eğitim algısının değerlendirildiği bir çalışma mevcuttur (Aliyev & Öğülmüş, 2015). Eğitimde dil sorununun önemini vurgulamak amacıyla, göçmenlere yönelik Türkçe eğitim ile ilgili değerlendirme yapılmıştır (Büyükikiz & Çangal, 2016). Birçok çalışmada üniversite öğrencilerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin Suriyeli göçmenlere yönelik algısı incelenmiştir (Kara vd., 2016; Levent & Çayak, 2017; Sağlam & Kanbur, 2017; Sarıtaş vd., 2016; Tıkman, 2017; Uzun & Bütün, 2016). Göçmen öğrencileri eğiten öğretmenlerin sorunlarının belirlendiği çalışmalar yapılmıştır (Erdem, 2017; Gülcegöl, 2020). Ayrıca Türkiye’nin Suriyelilerin eğitim sorununun çözümü ile ilgili politikalarının

değerlendirildiği, problemler ile ilgili çözüm önerilerinin sunulduğu, göçmen eğitimi ve eğitimdeki farklılığın yönetimi ile ilgili değerlendirmelerin yapıldığı birçok çalışma mevcuttur (Akalin, 2016; Coşkun & Emin, 2016; Ereş, 2015; Ertaş & Kırac, 2017; Kultas, 2017; Özer vd., 2016; Seydi, 2014; Yıldız, 2018). Bütün bu çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde; Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim sorunları, Türkiye’de göçmen eğitimi ile ilgili sorunların tespiti ve çözüm yolları, topluma uyumları ve göçmenlerle ilgili eğitimcilerin görüşlerine yer verilmiştir. Göçmen sorunundan doğrudan etkilenen, Türkiye’de göçmenlerle birlikte eğitim almak zorunda olan Türk öğrencilerin Suriyeli göçmen öğrencilere yönelik algılarını belirlemeyi amaçlayan, yaşanan sorunları belirleyen ve bu sorunlara çözüm önerileri sunan sınırlı sayıda çalışma mevcuttur (Akdovan, 2020; Irmak, 2019; Karataş, 2019; Özdemir, 2018). Göçmen çocukların eğitimi, yaşanan psikososyal sorunları azaltmak, çocukların istismarını engellemek ve göç sonrası karşılaşılan problemleri en aza indirmeye katkı sunmaktadır (Erdoğan, 2011). Suriyeli çocukların eğitimi yalnızca mülteci çocuklar özelinde değil, Türkiye’nin güvenliği ve geleceği açısından titizlikle değerlendirilmesi gereken önemli bir olgudur (Kirişçi & Ferris, 2015). Çalışmanın bu yönde alana önemli veriler kazandıracığı umulmaktadır.

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; göç olgusu, Suriyelilerin Türkiye'ye göç hareketi, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların hukuki statüsü ve Türkiye'de bulunan Suriyeli çocukların eğitime yönelik düzenlemelere ilişkin alt başlıklar açıklanmıştır.

3.1. Göç Olgusu

Göç, kişilerin gelecekteki yaşamlarının bir kısmını ya da tamamını geçirmek üzere sosyal, ekonomik, siyasi gibi çeşitli nedenlerle daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için zorunlu olarak ya da kendi iradeleri ile yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir (Akkayan, 1979). Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde göç; “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2011).

Zorunlu ve gönüllü olmak üzere göçleri iki gruba ayırabiliriz (İçduygu & Sirkeci, 1999). Daha iyi koşullarda yaşamını sürdürmek için göç edilebileceği gibi afet, savaş ve sürgün gibi nedenlerle yaşanan bölgeden ayrılmak durumunda olunabilir (Koyuncu, 2014).

Göç hareketliliği son yıllarda dünyada hızlı artış göstermektedir. Dünya genelinde yaşadığı bölgeden ayrılmak zorunda kaldığı tahmin edilen kişi sayısı 1990 yılında 153 milyon iken 2019 yılında 272 milyon olarak kayıt edilirken bu göçmenlerin %14'ü 20 yaşından genç olandan oluşmaktadır (GİGM Türkiye Göç Raporu, 2020).

Göç eden bireylerin sorunları ilk etapta ortadan kalkmış gibi görünse de ilerleyen süreçte birçok yeni sorun ile karşı karşıya kalınmaktadır. Farklı kültürlerle sahip bireylerin birlikte yaşama mecburiyeti uyum ve çatışmaya dair sorunları beraberinde getirmektedir (Aksoy, 2012)

3.2. Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Hareketi

Suriye'den Türkiye'ye yönelik göç hareketliliği 2011 yılının 29 Nisan günü Cilvegözü'nde bulunan sınır geçiş kapısına gelen 252 Suriye vatandaşının müracatı ile başlamıştır. Açık kapı politikası sebebiyle Suriyelilerin Türkiye'ye göçü 2011 yılı sonrasında katlanarak artmıştır (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Raporu, 2012).

Türkiye dünyada en fazla göçmeni kabul eden ülkeler arasında üst sıralarda yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre 2014 yılında Türkiye 87 800 yeni sığınma başvurusu ile, Almanya ve ABD'den sonra en fazla bireysel sığınma başvurusu alan üçüncü ülke konumuna gelmiştir. Türkiye, ülkesinden ayrılan Suriyelileri "misafir" olarak tanımlamış, sığınmacı sayısının oldukça hızlı artmasına rağmen açık kapı politikasını sürdürmüştür (BMMYK, 2014; Çakmak, 2016).

Türkiye, coğrafi konumu nedeni ile de Suriyeli göçmenler için Avrupa'ya geçme noktasında önemli bir yere sahiptir. Avrupa'ya sığınmak isteyen Suriyeliler için Türkiye ilk durak noktası ve köprü konumunda bulunmaktadır. Türkiye, Suriye'deki iç karışıklığın başlamasından itibaren 10 ilde kurulan 23 barınma merkezinde binlerce kişiyi ağırlamış; ilk günden itibaren yardıma muhtaç Suriyeli göçmenlerin beslenme ve barınma gibi temel sorunlarını mümkün olduğunca gidermeye çalışmıştır (AFAD, 2016; GİGM Türkiye Göç Raporu, 2016). 2 Aralık 2020 tarihi itibarıyla 5 ilimizde 7 barınma merkezi bulunmakta olup bu barınma merkezlerinde 59 077 kişi yaşamaktadır. Yüksek sayılara ulaşan Suriyeli nüfusuna rağmen, Türkiye "Ensar-Muhacirin" kardeşliği olarak ortaya koyduğu dayanışma, süreçteki en değerli unsurdur (Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), 2018). Şekil 1'deki GİGM verilerine göre, 2 Aralık 2020 tarihi itibarıyla Türkiye'de, kamp içinde ve kamp dışında kayıt edilen toplam 3 641 503 Suriye vatandaşı bulunmaktadır.

Şekil 1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2020, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> sayfasından erişilmiştir.

Suriye’deki iç savaşın bu kadar uzun yıllar süreceği düşünülmediğinden; süreç, “geçicilik” çerçevesinde ele alınmıştır. İç savaştan kaçmak için komşu ülkelere sığınmak durumunda kalan Suriyelilerin yarısından fazlasına tek başına ev sahipliği yapan Türkiye’de (KDK, 2018) Suriyeli sayısının en çok olduğu il İstanbul olmasına rağmen nüfus yoğunluğuna bakıldığında, en yoğun iller Suriye sınırına yakın olan illerdir. Şekil 2’deki GİGM verilerine göre, Suriyeli göçmenlerin nüfusa göre en yoğun olduğu il Kilis’tir. Kilis ilinde kayıtlı 109 123 Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Kayıtlı Suriyeli nüfus ile il nüfusu karşılaştırıldığında Kilis’in %76,58 oranında Suriyeli göçmen barındırdığı tespit edilmektedir. Kilis’i sırasıyla %26,74 ile Hatay, %21,84 ile Gaziantep ve %20,29 ile Şanlıurfa izlemektedir (GİGM, 2020).

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN SURİYELİ	İL NÜFUS	KAYITLI SURİYELİ NÜFUSU İLE İL NÜFUSUNUN KARSILAŞTIRILMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN SURİYELİ	İL NÜFUS	KAYITLI SURİYELİ NÜFUSU İLE İL NÜFUSUNUN KARSILAŞTIRILMA YÜZDESİ
TOPLAM		3.641.503	83.154.997	4,38%	TOPLAM		3.641.503	83.154.997	4,38%
1	ADANA	251.194	2.237.940	11,22%	42	KAHRAMANMARAŞ	92.759	1.154.102	8,04%
2	ADIYAMAN	22.173	626.465	3,54%	43	KARABÜK	1.144	248.458	0,46%
3	AFYONKARAHİSAR	10.901	729.483	1,49%	44	KARAMAN	820	253.279	0,32%
4	AGRI	1.191	536.199	0,22%	45	KARS	185	285.410	0,06%
5	AKSARAY	3.678	416.367	0,88%	46	KASTAMONU	3.058	379.405	0,81%
6	AMASYA	1.002	337.800	0,30%	47	KAYSERİ	78.563	1.407.409	5,58%
7	ANKARA	99.332	5.639.076	1,76%	48	KIRIKKALE	1.859	283.017	0,66%
8	ANTALYA	2.627	2.511.700	0,10%	49	KIRKLARELİ	978	361.836	0,27%
9	ARDAHAN	117	97.319	0,12%	50	KIRSEHIR	1.636	242.938	0,67%
10	ARTVIN	41	170.875	0,02%	51	KİLİS	109.123	142.490	76,58%
11	AYDIN	7.953	1.110.972	0,72%	52	KOCAELİ	55.216	1.953.035	2,83%
12	BALIKESİR	4.813	1.228.620	0,39%	53	KONYA	117.795	2.232.374	5,28%
13	BARTIN	300	198.249	0,15%	54	KÜTAHYA	2.023	579.257	0,35%
14	BATMAN	15.530	608.659	2,55%	55	MALATYA	30.116	800.165	3,76%
15	BAYBURT	24	84.843	0,03%	56	MANİSA	13.612	1.440.611	0,94%
16	BİLECİK	618	219.427	0,28%	57	MARDİN	88.897	838.778	10,60%
17	BİNGÖL	1.048	279.812	0,37%	58	MERSİN	221.418	1.840.425	12,03%
18	BİTLİS	1.236	348.115	0,36%	59	MUĞLA	11.251	983.142	1,14%
19	BOLU	3.783	316.126	1,20%	60	MUŞ	1.597	408.809	0,39%
20	BURDUR	8.131	270.796	3,00%	61	NEVŞEHİR	11.235	303.010	3,71%
21	BURSA	178.038	3.056.120	5,83%	62	NİĞDE	5.818	362.861	1,60%
22	ÇANAKKALE	5.347	542.157	0,99%	63	ORDU	918	754.198	0,12%
23	ÇANKIRI	799	195.789	0,41%	64	OSMANIYE	47.810	538.759	8,87%
24	ÇORUM	2.972	530.864	0,56%	65	RİZE	1.103	343.212	0,32%
25	DENİZLİ	12.704	1.037.208	1,22%	66	SAKARYA	15.401	1.029.650	1,50%
26	DIYARBAKIR	23.355	1.756.353	1,33%	67	SAMSUN	7.329	1.348.542	0,54%
27	DÜZCE	1.763	392.166	0,45%	68	ŞİRT	4.442	330.280	1,34%
28	EDİRNE	1.061	413.903	0,26%	69	SİNOP	199	218.243	0,09%
29	ELAZIG	12.202	591.098	2,06%	70	SİVAS	3.567	638.956	0,56%
30	ERZİNCAN	122	234.747	0,05%	71	ŞANLIURFA	420.743	2.073.614	20,29%
31	ERZURUM	1.134	762.062	0,15%	72	SIRNAK	14.993	529.615	2,83%
32	ESKİŞEHİR	5.484	887.475	0,62%	73	TEKİRDAĞ	12.469	1.055.412	1,18%
33	GAZİANTEP	451.982	2.069.364	21,84%	74	TOKAT	1.075	612.747	0,18%
34	GİRESUN	217	448.400	0,05%	75	TRABZON	3.441	808.974	0,43%
35	GÜMÜŞHANE	87	164.521	0,05%	76	TUNCELİ	38	84.660	0,04%
36	HAKKARİ	5.152	280.991	1,83%	77	UŞAK	2.640	370.509	0,71%
37	HATAY	435.584	1.628.894	26,74%	78	VAN	2.243	1.136.757	0,20%
38	İĞDIR	93	199.442	0,05%	79	YALOVA	3.892	270.976	1,44%
39	İSPARTA	6.768	444.914	1,52%	80	YOZGAT	4.998	421.200	1,19%
40	İSTANBUL	516.510	15.519.267	3,33%	81	ZONGULDAK	677	596.053	0,11%
41	İZMİR	147.356	4.367.251	3,37%					

*02.12.2020 tarihi itibarıyla

Şekil 2. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımı. GİGM, 2020.
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> sayfasından erişilmiştir.

3.3. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Statüsü

Türkiye’nin göçmenlerle ilgili tecrübesi olmasına rağmen kısa sürede Suriye’den göç eden çok sayıda insanla karşılaşınca tahmin edilemeyen bir durum yaşanmıştır. Sayıları giderek artan göçmenleri kabul etmek zorunda kalan Türkiye, uluslararası platformda istediği desteği görememiştir. Dolayısıyla kendi olanaklarına uygun olarak ev sahipliğini en doğru şekilde gerçekleştirmeye çalışmış ve yasal düzenlemeler yapılmıştır (GİGM Türkiye Göç Raporu, 2013). Türkiye İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 30/03/2012 tarihli “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin

Yönerge” yürürlüğe konulmuştur. 4 Nisan 2013 tarihinde “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)” TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş, ve 11/04/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kitlemel göç durumlarında “geçici koruma” kavramı kanuni dayanak kazanmıştır (GİGM Türkiye Göç Raporu, 2013; KDK, 2018).

Bu kanunun kabul edilmesiyle, göç hareketleri ile ilgili politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamak, Türkiye’ye sığınmacıların giriş, çıkış, kalış ve sınır dışı edilmeleri; uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek için İçişleri Bakanlığı bünyesinde GİGM kurulmuştur. Türkiye, uluslararası eleştirilere rağmen 1951 Mülteciler Sözleşmesine eklediği coğrafi çekinceyi kaldırmamıştır (Ay, 2014; İzmirli, 2017).

GİGM tarafından hazırlanan 13 Ekim 2014 tarih ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği hükümlerince Türkiye’ye gelen Suriyelilerin korunması uluslararası literatüre göre “Geçici Koruma”dır. Geçici koruma ile açık sınır politikası, ülke topraklarına kabul, geri göndermeme, gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmektedir (GİGM, 2020).

3.4. Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimine Yönelik Düzenlemeler

Suriyeli çocukların eğitimi ile ilgili Türkiye’deki ilk politikalar, Suriyeli ailelerin Türkiye’de kalmayı istemelerine engel olacak şekilde düzenlenmiştir. Göçmen öğrencilere Türkiye’nin eğitim programlarına uygun olarak öncelikle Arapça eğitim verilmiştir. Ancak verilen eğitim göçmen öğrencilerin Türkiye’deki eğitim kurumlarına kayıt yaptırmalarını, daha sonra ise mezuniyet belgesi almalarını sağlayacak şekilde hazırlanmamıştır. Bu eğitim ile sadece çocukların Suriye’ye döndükleri zaman sorun yaşamamaları ve yıl kaybetmeden eğitimlerini tamamlamaları hedeflenmiştir. Ayrıca belirtilen uygulamalar yalnızca kampta barınan çocuklara yöneliktir ve kampta yaşamayan göçmenler ile ilgili araştırmalar yapılmamıştır. 2012 yılının sonlarına doğru Suriye’de yaşanan iç savaşın şiddetlenmesinin ardından Türkiye’ye gelen göçmen sayısının çoğalması sonrasında bu göçmenlerin gereksinimlerini karşılamak amacıyla ilk kez dünya devletlerinden yardım talep edilmiş ve bunun akabinde 2013 yılının başlarında geniş kapsamlı bir göç yasası oluşturulmuştur (Çelik, 2018; Özer vd., 2016).

Suriye’de yaşanan iç savaşın öngörülenden daha uzun süreceği, ayrıca barışın yakın bir tarihte gerçekleşmeyeceğinin fark edilmesinden sonra 2013 tarihinde MEB bir genelge yayınlamış ve kamp dışında ikamet eden okul çağındaki Suriyeli göçmen çocuklara yönelik eğitim verilebilecek mekanların tespit edilmesini talep etmiştir. Değişik statülerdeki yabancıların eğitim hizmetlerine nasıl ve hangi şartlarda ulaşacağını düzenlediği Genelge, bu konuda o tarihe kadar düzenlenmiş olan en kapsamlı mevzuattır (Seydi, 2014).

MEB’in, 2014 yılında yayımlanan “Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi” ile Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) kurulmuştur. Bu merkezlerde, Türkiye’de bulunan Suriyeli çocukların ülkerine döndüklerinde eğitim-öğretim yılı kayıplarının önlenmesi amacıyla Arapça eğitim verileceği, ders çizelgeleri ve öğretim programlarının MEB tarafından belirleneceği belirtilmiştir (MEB, 2014).

MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 19 Ağustos 2016 tarihinde yayımlanan Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitime Erişimi konulu genelge ile “Suriyeli öğrencilerin Türk okullarına kayıtları konusunda daha kapsamlı çalışmalar yürütülmesinin amaçlandığı, eğitim personelinin farkındalığının artırılmasına yönelik hizmet içi eğitimler verileceği, öğrencilerin kendi dil ve kültürlerini yaşatmaları amacıyla ders saatleri dışında kendi dillerinde eğitim programları hazırlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca Halk Eğitim Merkezleri aracılığı ile Türkçe dil becerileri zayıf olan yabancı öğrencilere yönelik Türkçe dil kursları ve akademik beceriler yönünden bulunduğu sınıf seviyesinden geri olan öğrencilere tatil zamanlarında yetiştirme kursları düzenleneceğine dikkat çekerek Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim kalitesinin artırılması amaçlanmıştır (MEB, 2016).

Türkiye’de Suriyeli göçmen öğrenciler; “okullara kayıt oranları, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ve sınıf başına düşen öğrenci sayısı” şeklindeki dezavantajlı olan okullarda yoğunlaşmaktadır (ERG, 2014; HRW, 2015; Kirişçi, 2014). Bütün veriler değerlendirildiğinde, Suriyelilerin göç hareketlerinin başladığı 2011-2018 yılları arasında Suriyeli göçmen öğrencilerin okullaşması kapsamında çalışmalar yürütüldüğü, okullara kayıt olan Suriyeli öğrencilerin sayısının giderek fazlaştığı gözlenmektedir (BMMYK, 2017).

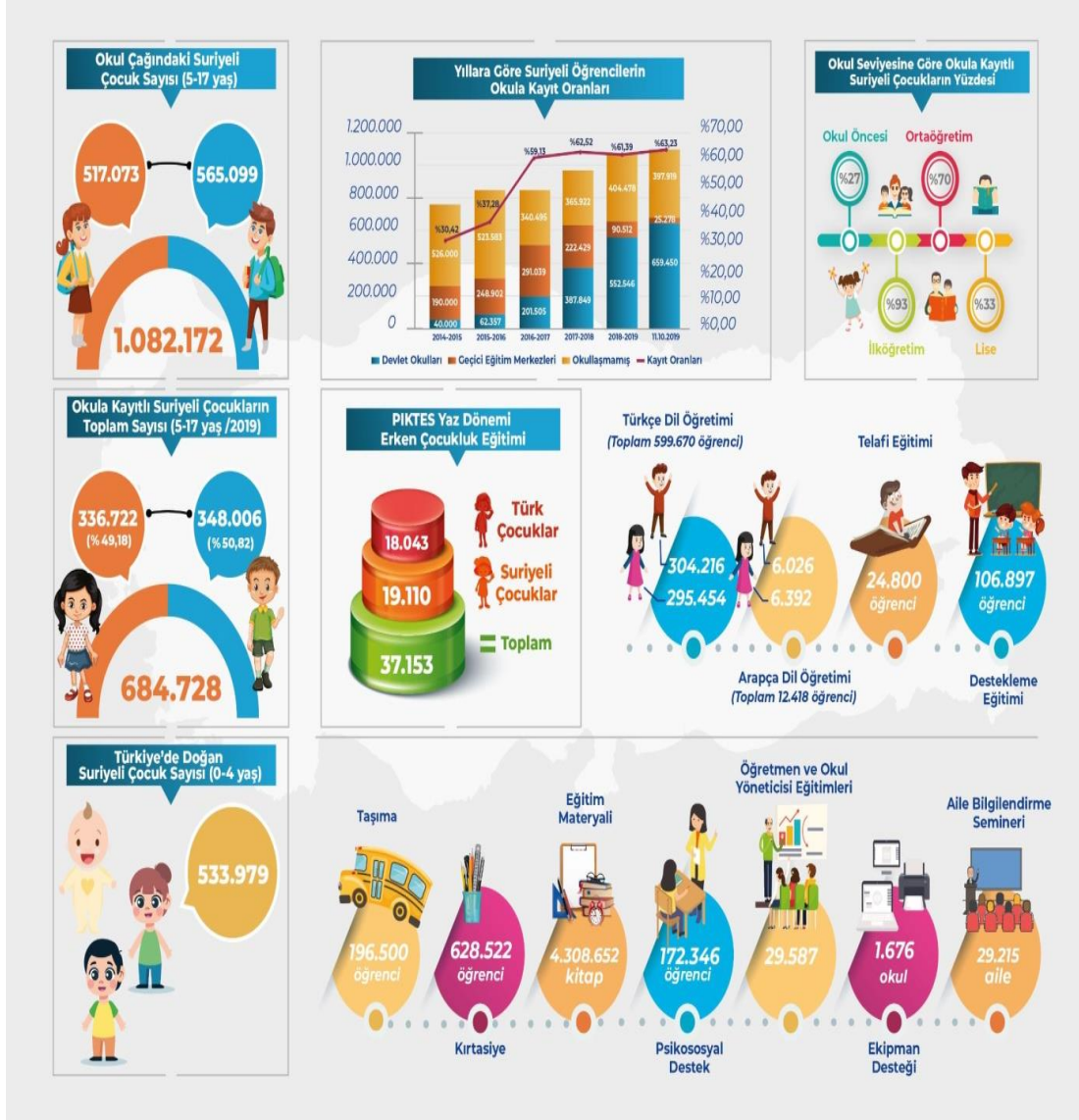
Suriyeli göçmen öğrenciler yoksulluk, işkence, yetersiz beslenme, travma ve şiddet tecrübelerini birlikte yaşamaları sebebiyle zor ve çoklu dezavantajlı öğrenci grubu statüsünde değerlendirmeye alınmaları gerekmektedir. Yaşadıkları bu kötü tecrübeler, göçmen öğrencilerin duygusal, fiziksel, sosyal ve bilişsel süreçleri bakımından son derece olumsuzdur (Şeker & Aslan, 2015). Yaşanılan zorluklar ve eğitim-öğretim hayatından uzak kalmak, suç işleme eğilimini arttıracak ve toplumda güvenlik kaygısı oluşturacaktır (Tunç,

2015). Ayrıca ekonomik problemler, dil sorunu ve sosyal farklılıklar gibi stres artırıcı etmenler, Suriyeli çocuklar özelinde eğitim-öğretim yaşantılarının ve gündelik hayatlarının sürdürülmesi noktasında son derece olumsuz sonuçlar olacaktır (Özservet, 2015; Sürüel, 2008). Fakat bu çocuklara gerekli eğitim ile birlikte pedagojik yardım sağlanarak yaşadıkları olumsuz tecrübelerin telafisi mümkündür (Şirin & Şirin, 2015). Suriyeli öğrencilerin eğitim almaları, UNICEF tarafından “Suriye’nin kayıp nesli” şeklinde tanımlanan olumsuzluğu gidermek açısından önemlidir (Kirişçi, 2014).

Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Türkiye’de bulunan Suriyeli çocukların eğitimine yönelik PIKTES projesini 3 Kasım 2016 tarihinde başlatmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu arasında “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı” anlaşması (FRIT) çerçevesinde MEB’in faaliyetleri desteklenmektedir. 2018 yılı Aralık ayında birinci aşaması tamamlanan projenin, ikinci aşamasına geçilmiştir. PIKTES Projesi'nin temel amacı, Geçici Koruma altındaki Suriyeli çocukların, Türkiye'deki eğitime erişimlerine ve sosyal uyumlarına katkı sağlamaktır (PIKTES, 2020).

Projenin faaliyetleri kapsamında Suriyeli çocuklara Türkçe dil öğretimi, erken çocukluk eğitimi, telafi eğitimi, destekleme eğitimi, psiko-sosyal destek, kırtasiye desteği ve mesleki eğitim bursu sağlanmaktadır. Ayrıca Suriyeli çocukların ailelerine yönelik aile ziyaretleri, farkındalık artırma ve bilgilendirme faaliyetleri yürütülmektedir. Projenin okul ve diğer hizmetler boyutunda ise; öğretmen desteği, eğitim materyali ve ekipman desteği, öğretmen ve okul yönetici eğitimleri, Türk çocuklarına yönelik hizmetler, sosyal uyum faaliyetleri, izleme ve değerlendirme faaliyetleri ve paydaşlarla koordinasyon toplantıları düzenlenmektedir (PIKTES, 2020).

PIKTES, 2019 verilerine göre 5-17 yaş aralığında bulunan okula kayıtlı Suriyeli çocukların sayısı 684 728’dir. PIKTES 2020 verilerine göre telafi eğitimi alan Suriyeli öğrenci sayısı 24 800, destekleme eğitimi alan 106 897, yaz dönemi erken çocukluk eğitimi olan Suriyeli çocuk sayısı 37 153 ve Türkçe dil eğitimi alan 599 670 öğrenci bulunmaktadır. 29 587 öğretmen ve okul yöneticisine eğitim verilmiştir. Suriyeli çocukların ailelerine uygulanan aile bilgilendirme seminerlerinden 29 215 aile yararlanmıştır.

Şekil 3. PIKTES projesinin çıktıları, 2020. <https://piktes.gov.tr/Home/ProjeninCiktisi> sayfasından erişilmiştir.

Projeye kapsamında sınıf öğretmenliği, Türk Edebiyatı, Türkçe öğretmenliği, rehberlik ve danışmanlık bölümlerinden mezun öğretmenler alınmıştır. MEB'in 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibariyle öğrenme düzeyi ve dil gelişimi açısından problem yaşayan Suriyeli öğrencileri kapsayan "uyum sınıfları" uygulamasını başlatmıştır. Uyum sınıflarında 10 ila 30 arasında göçmen öğrencinin en fazla iki dönem olacak şekilde Türkçeyi öğrenmek için eğitim göreceği belirtilmiştir. Öğrencilerin Türkçe diline yönelik seviyeleri, "Türkçe Yeterlilik Sınavı" (TYS) ile tespit edilmektedir. YYS sınavından 60 puandan düşük alan göçmen öğrenciler uyum sınıflarına alınmaktadır. Uyum sınıfına alınan göçmen öğrenciler haftalık 24 saat Türkçe eğitimi ve 6 saat de serbest etkinlik eğitimini tamamladıktan sonra Türk öğrenciler ile beraber aynı sınıfta eğitime başlamaktadır (Bozan & Çelik, 2020).

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin bilgiler verilmiştir. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma için gerekli izin alınmıştır (bkz. EK 1).

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma, sosyal yaşamı ve insanla ilgili problemleri kendine özgü metotlar ile sorgulayan bir anlamlandırma süreci olarak tanımlanmaktadır (Creswell, 2007). Nitel araştırma modelinin kullanıldığı çalışmalarda; araştırmacılar gözlem, görüşme ve doküman incelemesinden faydalanarak kavramları, olguları, ilişkileri açıklamaya ve anlamaya çalışmaktadırlar. Bu model ile veriler birer birer okunarak kodlanır ve kategorize edilir. Elde edilen bu kodlara ve kategorilere bağlı olarak araştırma sonuçlanır (Merriam, 1998).

Nitel araştırma modelinde farklı desenlerden faydalanılmaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Bu desenin kullanılmasının sebebi araştırmamıza konu olan göç olgusunu bizzat yaşayan katılımcıların bu olguyla ilgili olarak öznel yargılar geliştirip etkilenmeleridir. Fenomenolojik çalışmalar bireylerin yaşantı ve deneyimleriyle beraber olayları nasıl tasvir ettiklerine odaklanan araştırmalardır. Bu araştırmaların asıl amacı bireyin olayları yaşadıklarından sonra aklında kalan algılarının esas özünü ortaya çıkarmaktır (Creswell, 2007; Patton, 2002).

Fenomenoloji (olgubilim) çalışmalarında fenomeni oluşturan olguyu bizzat deneyimleyen örneklemin seçilmesinde amaçlı örneklem olması, nitelikli bilgi edinmek amacıyla çalışma grubunun olabildiğince az sayıda ve homojen tutulması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Bu araştırma, araştırmacı tarafından belirlenen dört ayrı ortaokulda Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim gördükleri sınıflardaki Türk öğrencilerin katılımıyla hazırlanmıştır. Veriler mümkün olduğunca detaylı analiz edilmiş, uygun bölümlerde yazımlardan örnekler verilmiştir. Şekil 4’de araştırmanın uygulama sürecine ait şema yer almaktadır.

Şekil 4. Araştırmanın uygulama süreci şeması

4.2. Çalışma Grubu

Bu çalışma; 2018–2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde yapılmıştır. Çalışmada GİGM’in 2017 verilerine göre Ankara ilinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin %55’ini barındıran ve alt gelir gurubu yerleşiminde ilk sırada bulunan Altındağ ilçesindeki (Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABB), 2020) dört ortaokulda kayıtlı toplam 30 Türk öğrenci seçilmiştir. Sınıfında Suriyeli göçmen öğrencilerin yoğun olduğu, göçmen öğrencilerle en az bir dönem bir arada eğitim görmüş ve göçmenler ile komşuluk ilişkisi olan öğrenciler, detaylı verilerin toplanması ve katılımcı zenginliği sağlamak amacıyla gönüllülük esasına göre farklı sınıfları, şubeleri ve okulları kapsayacak şekilde çalışma grubuna seçilmiştir.

Bu araştırmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi daha çok nitel çalışmalarda kullanılmaktadır. Sınırlı kaynakların etkin kullanımı ve bilgi bakımından zengin vakaların tespiti açısından nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Amaçlı örneklem, araştırılan konu ile ilgili bilgili ve deneyimli bireylerin veya grupların seçilmesini içerir. Seçilen bireyler veya grupların araştırma konusuyla doğrudan ilgili

olmasına bakılır. Nitel araştırmalarda doygunluk önemlidir (Neuman, 2014; Tanrıöğen, 2009; Yıldırım & Şimşek, 2018)

Amaçlı çalışma grubu seçimindeki problemleri en aza indirebilmek ve çalışmaya katılmak için gönüllü olan öğrencilerin seçilmesi, katılımcılara kolay ulaşılabilmesi, mümkün olduğunca farklı sınıflardan, Şubelerden ve okullardan öğrencilerin katılmasının sağlanması gibi kriterler dikkate alınmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 13'ü (%43,34) kız ve 17'i (%56,66) erkektir. Katılımcılara çalışmaya başlamadan önce ölçme araçları ile ilgili gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve ölçme araçlarını doldurdıkları sırada her aşamada ihtiyaç duyan katılımcılara tek tek yardımcı olunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin kimlikleri gizli tutulmak koşuluyla, Battalgazi Ortaokulu "(A, 51), (A, 61)..., Uluğbey Ortaokulu (B, 51), (B, 61) ..., Abdullah Tokur Ortaokulu (C, 51), (C, 61)..., Satıkadın Ortaokulu (D, 51), (D, 61)..., Şeklinde kodlanmıştır. Tablo 1'de çalışmaya dahil edilen 30 öğrencinin sınıflara ve okullara göre dağılımları ayrıntı olarak verilmiştir.

Tablo 1
Araştırma Yapılan Okul ve Öğrenci Bilgileri

Battalgazi Ortaokulu	Türk Öğrenci	Suriyeli Öğrenci	Toplam Öğrenci	Katılımcı Sayısı
A5. Sınıf	227	129	356	1
A6. Sınıf	207	118	325	2
A7. Sınıf	279	47	326	1
A8. Sınıf	226	18	244	4
Toplam	939	312	1251	8
Uluğbey Ortaokulu	Türk Öğrenci	Suriyeli Öğrenci	Toplam Öğrenci	Katılımcı Sayısı
B5. Sınıf	113	14	127	1
B6. Sınıf	100	18	118	1
B7. Sınıf	23	19	42	2
B8. Sınıf	14	5	19	2
Toplam	250	56	306	6
Abdullah Tokur Ortaokulu	Türk Öğrenci	Suriyeli Öğrenci	Toplam Öğrenci	Katılımcı Sayısı
C5. Sınıf	35	95	130	1
C6. Sınıf	35	54	89	2
C7. Sınıf	54	18	72	1
C8. Sınıf	46	3	49	2
Toplam	170	170	340	6
Satıkadın Ortaokulu	Türk Öğrenci	Suriyeli Öğrenci	Toplam Öğrenci	Katılımcı Sayısı
D5. Sınıf	48	36	84	1
D6. Sınıf	61	27	88	2
D7. Sınıf	74	47	121	3
D8. Sınıf	88	37	125	4
Toplam	271	147	418	10
Genel Toplam	1630	685	2315	30

4.2.1. Bağımsız Kelime ve Cümle İlişkilendirme Testi

Özellikle sosyal bilimler ile ilgili olarak veri toplayabilmek amacıyla testin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir (Bahar & Kılıçlı, 2001; Çiftçi, 2009; Ekici, Gökmen & Kurt, 2014; Ekici & Kurt, 2014; Kurt & Ekici, 2013).

Bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testi oldukça yaygın kullanılan en eski tekniklerden biri olup kavramlarla ilgili çalışmaya katılan bireylerin bilgi ağlarını çözümlmek, ayrıca uzun vadede hafızalarındaki kavramlar arasında bulunan bağlantıların ne düzeyde olduğunu belirlemek için kullanılmaktadır (Atasoy, 2004; Bahar & Özatlı, 2003; Hovardas & Korfiatis, 2006). Böylelikle zihinde oluşan fikirler sınırlandırılmadan bağımsız bir şekilde uyarıcı olan kelimeyle ilişkili cevaplama varsayımı hedeflenmektedir (Sato & James, 1999). Çalışmada, ortaokul öğrencilerine bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testinde “Suriyeli mülteci öğrenci” uyarıcı kelime olarak verilmiş ve öğrencilerin duygu ve düşünceleri sorulmuştur. Şekil 5’de bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testiyle toplanan verilere katılımcılardan (A, 81)’e ait bir örnek verilmiştir.

UYARICI KELİME: SURIYELİ MÜLTECİ ÖĞRENCİ

Suriyeli Mülteci Öğrenci-1: .....

Suriyeli Mülteci Öğrenci-2: .....

Suriyeli Mülteci Öğrenci-3: .....

Suriyeli Mülteci Öğrenci-4: .....

Suriyeli Mülteci Öğrenci-5: .....

Cümle: .....

GÖRÜŞ BELİRTME FORMU	
Aşağıdaki Suriyeli Mülteci Öğrenci kelimesiyle ilişkili zihninizde çağrışım yapan kelimeleri, kavramları yazınız	
Suriyeli Mülteci Öğrenci	1. Savaş
Suriyeli Mülteci Öğrenci	2. İyi bir insan
Suriyeli Mülteci Öğrenci	3. Masum
Suriyeli Mülteci Öğrenci	4. Kardeşlerimiz
Suriyeli Mülteci Öğrenci	5. Arkadaşlarımız

Yukarıdaki vermiş olduğunuz cevaplar ile bağlantılı bir cümle yazınız.

1-) Onlar savaştan kaçmış insanlar.

2-) Ülkemize gelerek bae korsu iyi bir insan oldular.

3-) Onlar masum bir kişilerdir.

4-) Ülkemize gelerek kardeşlerimiz gibi iyi bir kişiler.

5-) Bizle anlaşabilen, arkadaşlarımız gibi gördüğümüz güzel kalpli insanlar.

Şekil 5. Cevap kâğıdı (A, 81)

Şekil 5’de belirtildiği üzere, bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testi iki aşama şeklinde değerlendirilmektedir. Birinci aşamada; öğrenciler bu çalışma için ayrılan 40 sn’lik sürede uyarıcı kelimenin çağrıştırdığı kavramları belirtmek durumundadır (Gussarsky & Gorodetsky, 1990). Araştırmaya katılan ortaokulda okuyan Türk öğrencilerden; “Suriyeli mülteci öğrenci” uyarıcı kelimelerini duyduklarında ya da okuduklarında akıllarına gelen ilk beş sözcüğü 40 saniyede yazmaları istenmektedir. Anahtar olarak kabul edilen kavram, belirtildiği gibi alt alta yazılarak zincirleme cevap riski engellenmiş olur. Buradaki amaç, öğrencinin her bir kavramı yazarken tekrar anahtar sözcüğe dönmesini sağlamak ve böylelikle kendi yazdığı cevap sözcüklerinin aklına getirdiği kelimeleri yazmasını önlemektir. Aksi halde test hedefine ulaşamaz.

İkinci aşamada ise; çalışmaya katılanların istenilen süre içerisinde anahtar kavram ile ilgili cümle yazmaları istenmiştir. Veriler değerlendirilirken de katılımcıların yazdığı cümleler teker teker analiz edilmiştir. Böylece anahtar kavram ile bağlantılı olan cevap cümlelerinin yalnızca hatırlama düzeyinde olması ve anahtar kavram ile anlamlı şekilde ilişkili olmayan çağrışımların yazılması önlenmiş olur. Sonuçta istenilen cümle bir cevap kelimeye göre daha karmaşık ve ileri seviyede olabilir ve cevap cümlelerinin bilimsel olup olmadığı, değişik özellikte kavram yanılgıları bulundurup bulundurmadığı şeklindeki durumlar analiz edilirken önemsenmiştir.

4.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, nitel araştırma modeline uygun olarak bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testi ile çizme-yazma tekniğinin yazma boyutunda değerlendirilen kompozisyon yorumları kullanılarak ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla detaylı veri toplanması amaçlanmıştır.

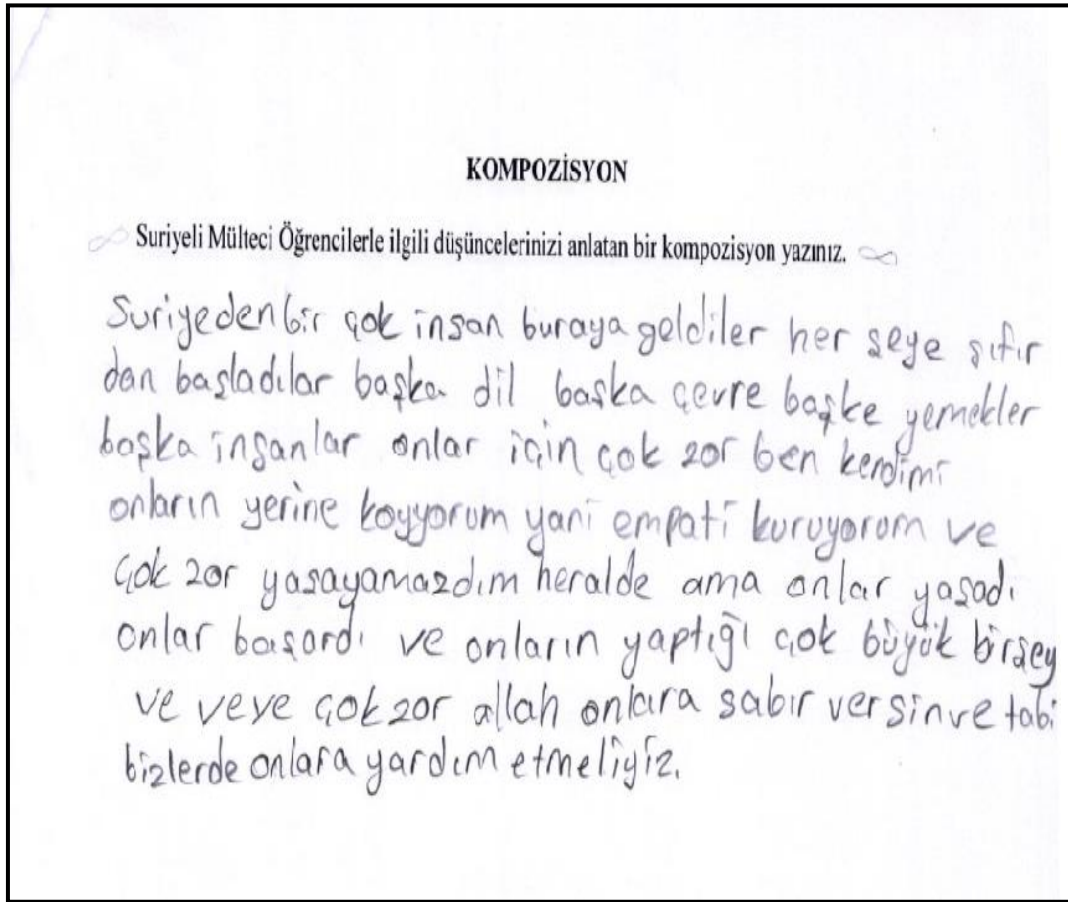
4.3.1. Çizme-Yazma Tekniği

Katılımcıların “Suriyeli mülteci öğrenci” kavramıyla ilgili serbestçe görüşlerini ifade etmeleri adına, çizme-yazma tekniğinin yazma boyutunda kompozisyon yazmaları istenmiştir. Çizme-yazma tekniği araştırılan kavramlar hakkında nitelikli ve doğal verilerin toplanmasında değerli bir tekniktir (Backett-Milburn & Mckie, 1999; Borthwick, 2011; Christensen & James, 2000; Guichard, 1995; Patrick & Tunnicliffe, 2010; Pridmore & Bendelow, 1995; Prokop, Fancóvicova & Tunnicliffe, 2009; P. Prokop, Prokop & Tunnicliffe, 2007).

Çizme- yazma tekniğinin yazma boyutunda öğrencilerin fikirlerini konu dışına çıkmayacak şekilde özgürce ifade etmelerine fırsat verilmiştir. Özellikle özgün fikirlerin ortaya çıkarılması ve anlamın derinlemesine açıklanması için özen gösterilmiş ve yönlendirme yapılmamıştır. Açık uçlu soru, görüşülen katılımcıların kendine göre zihnindeki en uygun cevabı seçmesini sağlar (Patton, 2002). Şekil 6’da kompozisyon yazımına ait örnek verilmiştir.

Katılımcıların kompozisyonları MEB’ in 2023 Vizyon belgesinde yer alan değerler eğitiminde oldukça önemli olan empati ve yardımlaşma becerileri (MEB, 2018) bakımından incelenmiştir. Herrera (2012) empatiyi; bireyin, kendi kültürünün içinde yer almayan

insanların duygu, davranış ve düşüncelerini anlamayabilme olarak tanımlamaktadır. Göçmen nüfusunun yoğun olduğu ülkelerdeki eğitim modellerinde, göçmen çocukların uyum sorunlarına çözüm bulmak için iletişim, empati, yardımlaşma vb. beceri ve değerlere yer verilmeye başlanmıştır (Nguyen, Minh & Benet-Martínez, 2013). Katılımcıların kompozisyonlarında Suriyeli akranlarının eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerini, duygularını anlayabilme ve onlara çözüm önerisi sunabilmesi durumları incelenmiştir.

Şekil 6. Örnek kompozisyon (D, 84)

4.4. Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesine başlanırken ilk aşamada çalışmaya katılanların cevaplarını yazdıkları kâğıtları araştırmaya katılan öğrencilerin kimlikleri gizli tutulmak koşuluyla, Battalgazi Ortaokulu (A, 51), (A, 61)..., Uluğbey Ortaokulu (B, 51), (B, 61) ..., Abdullah Tokur Ortaokulu (C, 51), (C, 61)..., Satıkadın Ortaokulu (D, 51), (D, 61)..., şeklinde kodlanmıştır. Elde edilen veriler toplanıp içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada içerik analizi yapılabilmesi için formlar kullanılarak bu formların öğrenciler tarafından doldurulmuş ve formlar dijital ortama aktarılmıştır. Öğrenci verisi

transkript yapıldıktan sonra, her bir katılımcının görüşme dosyası ayrı ayrı kaydedilmiştir. İçerik analizi yapılırken asıl hedef, elde edilen verilerin açıklanabileceği kavramları ve ilişkili açıklamaları elde etmektir. Bunun için; benzer olan veriler belli temalar, kategoriler ve kavramlar doğrultusunda toparlanarak çalışmayı okuyanların anlamakta zorlanmayacağı şekilde düzenlenerek analiz edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testi ile çizme-yazma tekniğinin yazma boyutunda değerlendirilen kompozisyonlardan toplanan veriler en çok tekrarlanan kelimelerin altında sırasıyla kelime sayıları, cevap sayıları ve anlamsal ilişki tekniği yardımıyla değerlendirilmiştir (Atasoy, 2004; Daskolia, Flogaitis & Papageorgiou, 2006; Kostova & Radoynovska, 2008; Kostova & Radoynovska, 2010). Bununla birlikte katılımcıların “Suriyeli mülteci öğrenci” kavramı ile ilgili enteresan olan açıklamaları katılımcı numarası belirtilerek “(A, 81)” işareti içerisinde alıntılanarak verilmiştir.

4.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlilik ve güvenilirlik nitel araştırmaların vazgeçilmez unsurlarıdır. Araştırmada, çalışma bulgularının geçerliğini sağlamak için üç önemli değerlendirme yapılmıştır. Bunlardan birincisi, verilerin kodlanması ve veri analiz süreci (kavramsal kategoriye ulaşma şekli) dir (Hruschka, Schwartz, St. John, Picone-Decaro, Jenkins & Carey, 2004). İkincisinde ise çalışmada bulunan kategorilerin her birine o kategoriye en iyi temsil eden öğrencilerin yazdıklarından örnekler seçilerek bulgular bölümünde açıklanmıştır (Miles & Huberman, 1994; Yıldırım & Şimşek, 2018). Üçüncü ve son olarak, yapılan yorumlar ile ilişkili araştırmaların tutarlı olması önemsenmiştir (Ratcliff, 1995). Bu amaçla ilgili literatür ayrıntılı analiz edilerek diğer çalışmalar ile benzer ve farklı veriler tespit edilmeye çalışılmıştır. Türk öğrencilerin Suriyeli öğrenciler ile ilgili görüşlerini değerlendiren sınırlı sayıda çalışma mevcuttur (Akdovan, 2020; Irmak, 2019; Karataş, 2019; Özdemir, 2018). Literatürde yoğunlukla Suriyeli göçmen öğrencilerin sorunlarını ve algılarını değerlendiren çalışmalar mevcuttur (Börü & Boyacı, 2016; Gencer, 2017; Tamer, 2017; Tok, 2010). Ancak ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerinin incelenmesi konusunda hazırlanmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada güvenilirliği sağlamak amacıyla çalışmada elde edilen kavramsal kategoriler içerisindeki kodların belirtilen kategorileri içerip içermediğini onaylamak için çalışmanın verileri araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve her bir ölçme aracı için kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmacının ve alan uzmanının birbirlerinden bağımsız

şekilde ortaya koydukları kodlar ve bu kodlar ile ilişkili kategoriler karşılaştırılmıştır. Her bir ölçek için belirlenen kategori ve kod listesinin son hali verilmiştir.

Miles ve Huberman (1994) gibi araştırmacılar tarafından tavsiye edilen $[\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100]$ formülden yararlanılarak veri analizinin güvenilirliği hesaplanmıştır. Araştırmacının ve alan uzmanının bire bir aynı kodu kullandığı durumlar görüş birliği, birbirinden farklı kodları kullandıkları durumlar ise görüş ayrılığı şeklinde değerlendirilmiştir.

Çalışmada kategorilerin belirlenmesi ve kodlanması aşamasında araştırmacının ve alan uzmanının bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testinde tespit ettikleri 69 kodun tamamının aynı olduğu belirlenmiştir. Bu ölçek için güvenilirlik $[69 / (69 + 0) \times 100] = 100$ olarak bulunmuştur. Alan uzmanı ve araştırmacı arasındaki güvenilirlik ortalaması %100 olarak tespit edilmiştir. Araştırmacı ve alan uzmanı tarafından belirlenen kodlardaki uyum/uzlaşmanın nitel araştırmalarda %90 ve üzerinde olması güvenirlüğün istenilen seviyede olduğunu göstermektedir (Miles & Huberman, 1994).

Çalışmada kategorilerin belirlenmesi ve kodlanması aşamasında araştırmacının ve alan uzmanının çizme-yazma tekniğinin yazma boyutunda değerlendirilen kompozisyonlardan tespit ettikleri 25 kodun tamamının aynı olduğu belirlenmiştir. Bu ölçme aracı için güvenilirlik $[25 / (25 + 0) \times 100] = 100$ olarak bulunmuştur. Alan uzmanı ve araştırmacı arasındaki güvenilirlik ortalaması %100 olarak tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçlarına yönelik olarak gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen bulgular açıklanarak, ilgili literatüre göre yorumlanmıştır.

5.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı “Suriyeli göçmen öğrenci kavramı Türk öğrencilerin zihninde hangi çağrışımların olmasını sağlıyor?” olarak belirlenmişti. Veri analizi alt başlığında açıklandığı gibi, bu alt amacın yanıtlanması amacıyla “bağımsız kelime ve cümle ilişkilendirme testi” kullanılmıştır.

5.1.1. Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramına Yönelik Olarak Çağrışım Yapan Kavramlara İlişkin Bulgular

Tablo 2’de Türk öğrencilerin zihninde “Suriyeli mülteci öğrenci” denildiğinde çağrışım yapan kavramlara ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 2
Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Denildiğinde Çağrışım Yapan Kavramlar

Sıra No	Kavramlar	(f)	Sıra No	Kavramlar	(f)
1	Kavgacı	16	36	İyi Huylu	2
2	İyi	11	37	Düşünceli	2
3	Ülkelerine Gitsinler	8	38	İyi Niyetli	2
4	Kötü	8	39	Sevgi Dolu	2
5	Zulümden Kaçan İnsanlar	7	40	Korkak	2
6	Arkadaş	6	41	Tembel	2
7	Ders Düzenini Bozuyorlar	6	42	Terbiyesiz	2
8	İletişim Kuramıyorum	6	43	Mutlu	2
9	Seviyorum	6	44	Mağdur	2
10	Ülkemizde Misafir	5	45	Paylaşmak	1
11	Kardeş	5	46	Vatandaşlık Verilmeli	1
12	Huzur Bozuyorlar	5	47	Eğitim Fırsatı Verilmeli	1
13	Çalışkan	5	48	Olumsuz Davranışlar	1
14	İyi İnsan	5	49	Edepli	1
15	Şımarık	5	50	Sakin	1
16	Hoşgörü	5	51	Sessiz	1
17	Sevmiyorum	5	52	Sırdaş	1
18	Komşumuz	4	53	Temiz Kalpli	1
19	Yardımcı Olmalıyız	4	54	Terbiyeli	1
20	Küfür Ediyorlar	4	55	Uyumlu	1
21	Yardımsaver	4	56	Alıngan	1
22	Saygılı	4	57	Kendini Beğenmiş	1
23	Kaba	4	58	Küskün	1
24	Masum	4	59	Nankör	1
25	Dost	3	60	Pişkin	1
26	Dürüst	3	61	Rahatsız Edici	1
27	İyi Kalpli	3	62	Saygısız	1
28	Vatanseverlik	3	63	Sinir Bozucu	1
29	Mutsuz	3	64	Yaramaz	1
30	Üzgün	3	65	Utanmaz	1
31	Küskün	3	66	Sevinçli	1
32	Farklı Dil Öğrenmek	2	67	Yakınlık	1
33	Kamplarda Yaşamalılar	2	68	Muhtaç	1
34	Akıllı	2	69	Korkmuş	1
35	Arkadaş Canlısı	2			
		Toplam			214

Tablo 2 incelendiğinde Türk öğrencilerin zihninde “Suriyeli Mülteci öğrenci” kavramına yönelik olarak 69 adet kavram belirlenmiştir. Katılımcıların yazdıkları kavramların tamamı çalışma verilerine dahil edilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin her biri birden fazla kavrama katkıda bulunmuştur. Öğrencilerin kullandığı kavramların frekans dağılımına bakıldığında en sık kullanılan kavramlar; *kavgacı* (f:16), *iyi* (f:11), *ülkelerine gitsinler* (f:8), *kötü* (f:8), *zulümden kaçan insanlar* (f:7), *arkadaş* (f:6), *ders düzenini bozuyorlar* (f:6), *iletişim kuramıyorum* (f:6), *seviyorum* (f:6), *ülkemizde misafir* (f:5), *kardeş* (f:5), *huzur bozuyorlar* (f:5), *çalışkan* (f:5), *iyi insan* (f:5), *şımarık* (f:5), *hoşgörü* (f:5), *sevmiyorum* (f:5), *komşumuz* (f:4), *yardımcı olmalıyız* (f:4), *küfür ediyorlar* (f:4), *yardımsaver* (f:4), *saygılı*

(f:4), kaba (f:4), masum (f:4), dost (f:3), dürüst (f:3), iyi kalpli (f:3), vatanseverlik (f:3), mutsuz (f:3), üzgün (f:3), küskün (f:3), farklı dil öğrenmek (f:2), kamplarda yaşamalılar (f:2), akıllı (f:2), arkadaş canlısı (f:2), iyi huylu (f:2), düşünceli (f:2), iyi niyetli (f:2), sevgi dolu (f:2), korkak (f:2), tembel (f:2), terbiyesiz (f:2), mutlu (f:2) ve mağdur (f:2) şeklinde sıralanmaktadır.

5.1.2. Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramına Yönelik Olarak Çağrışım Yapan Kavramların Kategorilere Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 3’te Türk öğrencilerin zihninde “Suriyeli mülteci öğrenci” kavramına yönelik olarak çağrışım yapan kavramların kategorilere dağılımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3
Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramına Yönelik Olarak Çağrışım Yapan Kavramların Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kategori Adı	Alt Kategori	Kavramlar	Frekans	Toplam Frekans
1	Duygular	Olumlu Duygular	Seviyorum	6	22
			Hoşgörü	5	
			Masum	4	
			Vatanseverlik	3	
			Mutlu	2	
			Sevinçli	1	
			Yakınlık	1	
		Olumsuz Duygular	Sevmiyorum	5	18
			Mutsuz	3	
			Üzgün	3	
			Küskün	3	
			Mağdur	2	
			Muhtaç	1	
			Korkmuş	1	
2	Kişilik Özellikleri	Olumlu Kişilik Özellikleri	İyi	11	54
			Çalışkan	5	
			İyi İnsan	5	
			Yardımsaver	4	
			Saygılı	4	
			Dürüst	3	
			İyi Kalpli	3	
			Akıllı	2	
			Arkadaş Canlısı	2	
			İyi Huylu	2	
			Düşünceli	2	
			İyi Niyetli	2	
			Sevgi Dolu	2	

Tablo 3 (devam)

Türk Öğrencilerin Zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramına Yönelik Olarak Çağrışım Yapan Kavramların Kategorilere Göre Dağılımı

		Edepli	1	
		Sakin	1	
		Sessiz	1	
		Sırdaş	1	
		Temiz Kalpli	1	
		Terbiyeli	1	
		Uyumlu	1	
		Kavgacı	16	
		Kötü	8	
		Şımarık	5	
		Kaba	4	
		Korkak	2	
		Tembel	2	
	Olumsuz Kişilik Özellikleri	Terbiyesiz	2	49
		Alıngan	1	
		Kendini Beğenmiş	1	
		Küskün	1	
		Nankör	1	
		Pişkin	1	
		Rahatsız Edici	1	
		Saygısız	1	
		Sinir Bozucu	1	
		Yaramaz	1	
		Utanmaz	1	
3		Zulümden Kaçan İnsanlar	7	
		Arkadaş	6	
		Ülkemizde Misafir	5	
		Kardeş	5	
		Dost	3	
	Olumlu Tutumlar	Komşumuz	4	39
		Yardımcı Olmalıyız	4	
		Farklı Dil Öğrenmek	2	
		Paylaşmak	1	
		Vatandaşlık Verilmeli	1	
		Eğitim Fırsatı Verilmeli	1	
		Ülkelerine Gitsinler	8	
		Ders Düzenini Bozuyorlar	6	
		İletişim Kuramıyorum	6	
	Olumsuz Tutumlar	Huzur Bozuyorlar	5	32
		Küfür Ediyorlar	4	
		Kamplarda Yaşamalılar	2	
		Olumsuz Davranışlar	1	
	Toplam		69	214

Tablo 3 incelendiğinde Türk öğrencilerin zihninde “Suriyeli Mülteci Öğrenci” denildiğinde Çağrışım Yapan Kavramlar “duygular”, “kişilik özellikleri”, ve “tutumlar” olmak üzere 3 kategoriye ayrılmıştır. Her bir kategori olumlu ve olumsuz olmak üzere 2 alt kategori içerisinde gösterilmiştir.

Kategori 1: Duygular

“Duygular” kategorisi “olumlu duygular” ve “olumsuz duygular” olmak üzere 2 alt kategoriye ayrılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde “duygular” kategorinde *olumlu duygular* alt kategorisi (f:22) ve *olumsuz duygular* alt kategorisi (f:18) olmak üzere toplamda 40 frekans elde edilmiştir.

“*Olumlu duygular*” (f:22) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında en sık kullanılanlar *Seviyorum* (f:6), *Hoşgörü* (f:5) ve *Masum* (f:4) kavramları ön plana çıkmaktadır.

Bazı katılımcıların “*olumlu duygular*” alt kategorisinde değerlendirilen kavramlara örnekler aşağıda görüldüğü gibidir:

“*Suriyeli arkadaşlarıma öz kardeşim gibi davranmayı seviyorum. Onlara saygı duyuyorum.*” (D, 82)

“*Masum, Mutlu, hoşgörü,...*” (A, 84)

“*Olumsuz duygular*” (f:18) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında katılımcıların çoğunluğu “*Sevmiyorum* (f:5)” kavramına odaklanırken diğerleri ise *Mutsuz* (f:3), *Üzgün* (f:3) ve *Küskün* (f:3) kavramları ön plana çıkarmışlardır.

Katılımcıların “*olumsuz duygular*” alt kategorisinde değerlendirilen kavramlara örnekler aşağıda görüldüğü gibidir:

“*Sevmiyorum, küskün...*” (A, 63)

“*Mutsuz, üzgün...*” (B, 81)

Kategori 2: Kişilik Özellikleri

“*Kişilik Özellikleri*” kategorisi “*olumlu kişilik özellikleri*” ve “*olumsuz kişilik özellikleri*” olmak üzere 2 alt kategoriye ayrılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde “*Kişilik Özellikleri*” kategorinde *olumlu kişilik özellikleri* alt kategorisi (f:54) ve *olumsuz kişilik özellikleri* alt kategorisi (f:49) olmak üzere toplamda 103 frekans elde edilmiştir.

“*olumlu kişilik özellikleri*” (f:54) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında en sık kullanılanlar *İyi* (f:11), *Çalışkan* (f:5), *İyi İnsan* (f:5), *Yardımsaver* (f:4) ve *Saygılı* (f:4)’dır.

Katılımcıların “*olumlu kişilik özellikleri*” alt kategorisi altında değerlendirilen kavramlara örnekler aşağıda görüldüğü gibidir:

“*İyi, çalışkan...*” (A, 85)

“*Yardıms sever ve dürüstler. İyi kalpli insanlar.*” (D, 51)

“*Bazıları arkadaş canlısı ve iyi insanlar.*” (D, 52)

“*Suriyeli arkadaşlarım çok yardıms sever.*” (C, 62)

“*İyi kalpliler. Çalışkan ve dürüst insanlar.*” (A, 71)

“*olumsuz kişilik özellikleri*” (f:49) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında en sık kullanılanlar *Kavgacı* (f:16), *Kötü* (f:8), *Şımarık* (f:5) ve *Kaba* (f:4)’dır.

Katılımcıların “*olumsuz kişilik özellikleri*” alt kategorisinde değerlendirilen kavramlara örnekler aşağıda görüldüğü gibidir:

“*Kötü, kaba, şımarık*” (A, 61)

“*Yaramaz, şımarık,...*” (C, 61)

“*Sürekli kavga ediyorlar. Bazıları kötü davranıyor.*” (A, 86)

“*Kavgacılar yanlarında kesici alet taşıyorlar.*” (A, 86)

“*Okulda ve çevrede kavga edip bizleri rahatsız ediyorlar. Onlar çok kavgacılar.*” (A, 82)

“*Kavgacı, kötü,...*” (A, 62)

Kategori 3: Tutumlar

“*Tutumlar*” kategorisi “*olumlu tutumlar*” ve “*olumsuz tutumlar*” olmak üzere 2 alt kategoriye ayrılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde “*tutumlar*” kategorinde *olumlu tutumlar* alt kategorisi (f:39) ve *olumsuz tutumlar* alt kategorisi (f:32) olmak üzere toplamda 71 frekans elde edilmiştir.

“*olumlu tutumlar*” (f:39) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında en sık kullanılanlar *Zulümden Kaçan İnsanlar* (f: 7), *Arkadaş* (f: 6), *Ülkemizde Misafir* (f: 5) ve *Kardeş* (f: 5) kavramlarıdır.

Katılımcıların “*olumlu tutumlar*” alt kategorisi altında değerlendirilen kavramlara örnekler aşağıda görüldüğü gibidir:

“*Savaştan kaçmış, iyi insan, masum, kardeş, arkadaş,...*” (A, 81)

“*Ben onların iyi biri olduğunu biliyorum. Hem de farklı dil öğrendiğim arkadaşlarımız oluyor.*” (D, 53)

“*Onlar ülkemizde olduğu için onlara yardım etmemiz gerekir. Onlarla arkadaş olmalı ve destek olmalıyız. Ülkemize misafir olarak geldiler.*” (D, 75)

“Savaş altında kalan arkadaşlarımıza yardım etmeliyiz.” (D, 63)

“Savaştan kaçıp ülkemize gelen kardeşlerimize sevgiyle yaklaşmalıyız.” (A, 83)

“Biraz sinirlendirseler de iyi dostlar. Onlar bizim gibi birer insan.” (D, 83)

“olumsuz tutumlar” (f:32) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında en sık kullanılanlar Ülkelerine Gitsinler (f:8), Ders Düzenini Bozuyorlar (f:6), İletişim Kuramıyorum (f:6) ve Huzur Bozuyorlar (f:5) kavramlarıdır.

Katılımcıların *“olumsuz tutumlar”* alt kategorisinde değerlendirilen örnek kavramlar:

“İletişim kuramıyorum çünkü dillerini anlamıyorum.” (A, 86)

“Ülkelerine gitsinler ve ülkeleri için savaşsınlar.” (D, 71)

“Derste konuşuyorlar. Dersin düzenini bozuyorlar.” (D, 73)

5.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt amacı *“Türk öğrencilerin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşleri nasıldır?”* olarak belirlenmişti. Veri analizi alt başlığında açıklandığı gibi, bu alt amaca yönelik veri toplanması amacıyla kompozisyon yazmaları istenmiştir.

5.2.1. Türk Öğrencilerinin Kompozisyonlarında “Suriyeli Mülteci Öğrenci” Kavramının Empati Boyutunda İncelenmesine Ait Bulgular

Tablo 4’te Türk öğrencilerin kompozisyonlarında *“Suriyeli mülteci öğrenci”* kavramının empati boyutunda incelenmesine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4

Türk Öğrencilerin Suriyeli Göçmen Öğrencilere Yönelik Empati Durumları

Sıra No	Kategori Adı	Alt Kategori	f	Kavramlar	f
1	Empati	Empati Kuranlar	20	Savaş ve Zulümden Kaçmak	6
				Ülkemizde Mutlular	4
				Onlar Bizim Kardeşlerimiz	5
				Üzüntülü	4
				Yalnız	2
				Korku Dolu	2
				Farklı Kültür	2
				Yakınlarını Kaybetmek	2
				Farklı Dil	2
				Özlem Duymak	1
		Ülkemizde Misafirler	1		
		Bizim Gibiler	1		
			Empati Kurmayanlar	10	
	Toplam		30		32

“Empati” kategorisi “*empati kuranlar*” ve “*empati kurmayanlar*” olmak üzere 2 alt kategoriye ayrılmıştır. Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan 20 öğrenci yazdığı kompozisyonlarda Suriyeli öğrenciler ile “Empati” kategorisinde *empati kuranlar* alt kategorisinde (f:32) görüş belirtirken, 10 öğrenci *empati kurmayanlar* alt kategorisi içerisinde değerlendirilmiştir. *Empati kuranlar* (f:32) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında en sık tekrarlanan “*Savaş ve zulümden kaçmak*” (f:6), “*ülkemizde mutlular*”(f:4) ve “*onlar bizim kardeşimiz*” (f:5) kavramları ön plana çıkmaktadır.

Katılımcıların “*empati kurmayanlar*” alt kategorisi altında değerlendirilen kavramlara örnekler aşağıda görüldüğü gibidir:

“Ülkelerinde savaş olduğundan ülkelerini terk ettiler. Onlar ile arkadaşlık kurmalı ve yardımcı olmalıyız.” (A, 86)

“Ülkelerinde çok sıkıntılar ve acılar çektiler. İnsan, onların yaşadığı acıyı üzüntüyü, korkuyu görünce ve duyunca üzülüyor. Göç ettikleri için çok zor durumdadılar, onları anlamaya çalışmalıyız.” (A, 82)

“Suriyeli öğrenciler ülkelerinde çıkan savaş yüzünden ülkemize sığınmışlardır. Sonuç olarak onlar bizim kardeşlerimiz ve onları sevmeli, bu ülkede güzel bir şekilde ağırlamalıyız.” (A, 71)

“Suriye’den birçok insan buraya geldiler, her şeye sıfırdan başladılar. Başka dil başka, başka çevre, başka yemekler ve başka insanlar. Onlar için çok zor. Ben kendimi onların yerine koyuyorum yani empati kuruyorum ve çok zor yaşayamazdım... Allah onlara sabır versin ve tabi ki bizler de onlara yardım etmeliyiz.” (D, 84)

“Suriyeli öğrencilere sevmeli, kalbimizi açmalıyız. Onlar bizim kardeşlerimiz, onları küçük görmemeli, onları çok sevmeliyiz.” (D, 61)

“Suriyelilerin bizim gibi insan olduklarını hatırlayalım. Onların bize ihtiyaçları var. Onlara yardım elini uzatmalıyız.” (C, 61)

“Eğer Suriyeli arkadaşlarımızla empati kurarsak aramızdaki bütün sorunları çözebiliriz. Mesela biz savaştan kaçsaydık, hep birlikte bir ülkeye sığınsaydık, Allah göstermesin, hepimiz çok yalnız hissederdik.” (D, 52)

5.2.2. Türk Öğrencilerinin Kompozisyonlarında Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Eğitim Ortamlarındaki Uyumlarına Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Tablo 5’te Türk öğrencilerin kompozisyonlarında Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşlerine ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5

Türk Öğrencilerin Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Uyumlarına Yönelik Çözüm Öneri Durumları

Sıra No	Kategori Adı	Alt Kategori	f	Kavramlar	f
2	Çözüm Öneri	Çözüm Öneriyor	21	Ülkelerini Savunmalılar	8
				Yardım Etmeliyiz	5
				Sevmeliyiz	4
				Ülkelerine Dönsünler	4
				Anlamaya Çalışmalıyız	3
				Arkadaşlık Kurmalıyız	2
				Oyun Oynamalıyız	2
				Ağırlamalıyız	1
				Ülkemizde Eğitim Görmeliler	1
				Mutlu Etmeliyiz	1
				Dillerini Öğrendim	1
				Uyum Sağlamalılar	1
					Çözüm Önermiyor
	Toplam	30		33	

“Çözüm önerisi” kategorisi *çözüm öneriyor* ve *çözüm önermiyor* olmak üzere 2 alt kategoriye ayrılmıştır. Tablo 5 incelendiğinde, araştırmaya katılan 21 öğrenci yazdığı kompozisyonlarda Suriyeli öğrencilerin sorunlarına *çözüm öneriyor* alt kategorisinde (f:33) görüş belirtirken, 9 öğrenci sorunlarına *çözüm önermiyor* alt kategorisi içerisinde değerlendirilmiştir. *Çözüm öneriyor* (f:33) alt kategorisinde yer alan frekanslara bakıldığında en sık tekrarlanan “*ülkelerini savunmalılar*” (f:6), “*yardım etmeliyiz*” (f:5) ve “*sevmeliyiz*” (f:4) kavramları ön plana çıkmaktadır.

Katılımcıların “çözüm öneriyor” alt kategorisi altında değerlendirilen kavramlara örnekler aşağıda görüldüğü gibidir:

“*Onları asla hor görmemeliyiz ve onlarla arkadaşlık kurmalıyız. Bir yetimi mutlu etmek bizi de mutlu eder. O yüzden her zaman kardeşlerimize yardımcı olalım.*” (D, 62)

“*Suriyeli arkadaşlarımıza karşı saygılı sevgili olmalıyız. Onlar bizim ülkemize misafir olarak geldiler. Onların da eğitim görme hakkı vardır.*” (D, 63)

“*Ülkeleri kurtulacak, onlar ülkelerine dönecekler. Bizler görevlerimizi yaptığımızı düşünüyorum. Hep birlikte barış içinde yaşayacağımıza inanıyorum.*” (A, 84)

“*Suriyeliler, ülkelerinden ayrı oldukları ve çocukluktan beri savaş içinde oldukları için çok kavgacı insanlar. Farklı bir ülke farklı bir toprakta oldukları için bazı Suriyeliler, çok üzgünler. Ülkelerine geri dönmelerini, orada kendi toprakları için savaşmalarını ve ülkelerini geri almalarını istiyorum. Sadece 20 yaşını doldurmuş erkekler, Suriye’ye geri dönüp, vatanları için savaşmalı ama kadın ve çocukların, Türkiye’de kalmasını isterim. Bu*

sayede hem Türkler rahat etmiş; hem de Suriyeliler ülkelerini geri almış olurlar ve barış ve huzur içinde yaşarlar.” (D, 71)

“Başta buraya geldiklerinde pek bir zararı dokunacaklarını düşünmüyorduk. Ancak gelir gelmez evimizi camımızı taşladılar. Kendi ülkeleri için hiçbir şey yapmayan insanlardan onları sevmemiz zaten beklenemezdi. Artık lütfen gitsinler!. Onların yüzünden dışarıda güvenliğimiz kalmıyor. Bizim askerimiz orada savaşırken, o nefret dolu kişiler burada rahat rahat yaşam sürüyor.” (B, 82)

“Bizim ülkemize savaş olsaydı biz ülkemizi korumak aynı 15 Temmuz ‘da olduğu gibi direnirdik. Onlar ülkelerini savunmadılar. Ülkelerine dönsünler.” (D, 72)

“Vatanımıza geldiler, yardıma muhtaçlardı, yardım ettik. Vatanımıza oldukça uyumsuzlar. Biz onların yaşadıklarını yaşasaydık, vatanımızı terk etmezdik. Ama onlar dayanamadı ve vatanla terk ettiler. Bir an önce savaşın bitmesini ve ülkelerine dönmelerini diliyorum.” (D, 74)

“Bize çok yardımcı oluyorlar ve onların dillerini öğrendik ve yeni arkadaşlar edindik. Çok mutluym ve kısaca çok seviyorum.” (C, 62)

BÖLÜM VI

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Araştırmanın alt amaçlarına ilişkin sonuçlar tek tek ele alınmıştır. Ayrıca sonuçlardan hareketle eğitim durumlarına ve gelecekte yapılabilecek çalışmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Araştırmanın Birinci Alt Amacına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın birinci alt amacı “Suriyeli göçmen öğrenci kavramı Türk öğrencilerin zihninde hangi çağrışımların olmasını sağlıyor? Araştırmaya katılan öğrencilerin belirttikleri kavramlar; “duygular”, “kişilik özellikleri”, ve “tutumlar” olmak üzere 3 kategoriye ayrılarak her bir kategori olumlu ve olumsuz olmak üzere 2 alt kategori içerisinde gösterilmiştir. Olumlu alt kategoriler incelendiğinde “iyi”, “zulümden kaçan insanlar”, “seviyorum”, “arkadaş” ve “ülkemizde misafir” kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Olumsuz alt kategorilerde ise katılımcılar olumsuz kişilik özelliği olarak “kavgacı” kavramını kullanırken olumsuz tutum olarak “ülkelerine gitsinler”, “ders düzenini bozuyorlar, iletişim kuramıyorum” ve olumsuz duygu olarak “sevmiyorum” kavramlarını sıklıkla tekrarladıkları görülmüştür.

Araştırmanın birinci alt amacına ilişkin elde edilen sonuçlar ortaokul öğrencilerinin Suriyeli mülteci kavramına yönelik görüşlerinin genellikle olumlu olduğunu göstermiştir.

Literatürdeki Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik çalışmalara bakıldığında, Türk çocukların görüşlerini araştıran çok az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu araştırma ile ilgili yapılan alanyazın taraması sonucunda, bu çalışmanın sonuçlarını destekler boyutta Irmak (2019) araştırmasında “sevgiye ve yardıma ihtiyaç duyan” kategorisi altındaki metaforların frekans değerlerinden hareket ederek ortaokul öğrencilerinin mülteci kavramına yönelik algılarının olumlu yönde olduğunu belirtmiştir.

Türk vatandaşlarının Suriyeli göçmenleri savaştan sığınan, misafir ve din kardeşi olarak kabul ettiğini onlara yardım elini uzatmanın insanlık adına görev olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Apak, 2014; Çimen & Quadir, 2018; Erdoğan, 2014).

Keskin (2019) ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelendiği araştırmasında ortaokul öğrencilerinin, Suriyeli akranlarına karşı tutumlarının "kararsızım" düzeyinde bir başka deyişle "orta düzeyde" olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Literatürde bu araştırma konusu ile ilgili farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Özdemir (2018) çalışmasında Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere karşı algılarının olumsuz olduğunu belirtmektedir.

Bu araştırmaya katılan öğrenciler Suriyeli çocukları ülkelerindeki zulüm ortamından kaçmaları ve ülkemizde misafir olmaları sebebiyle sahiplenirken kavgacı kişilik özellikleri nedeniyle ve ders düzenlerinin bozulduğunu düşündüklerinden mutsuz olduklarını belirtmişlerdir. Uyanık (2019) araştırmasında Suriyeli göçmen öğrencilerin sınıf öğrenme ortamı ve ders akışını olumsuz yönde etkiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Sarıtaş vd. (2016) yabancı uyruklu öğrenciler üzerine yaptıkları çalışmada öğrencilerin derslerde disiplini bozucu davranışlar gösterdikleri bulgusuna ulaşmışlardır. Yapılan farklı araştırma sonuçları da bu araştırma sonuçlarını desteklemektedir (Güngör, 2015; Polat, 2012).

Alpaslan (2019) araştırmasında Suriyeli öğrencilerin dersleri anlamamaları sebebiyle derslere odaklanamadıkları sonucuna ulaştığını, bu durumun sınıf kurallarına uymama, sınıf içerisinde farklı meşguliyetler ve sonucunda kendini farklı şekilde gösterme gibi sorunları beraberinde getirdiğini vurgulamıştır. Katılımcıların görüşlerine göre ders disiplininin bozulmasındaki en büyük etken *kavga* olarak ön plana çıkmaktadır.

Şimsir ve Dilmaç (2018) yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara yönelik yapmış oldukları araştırmada kavga boyutu üzerinde durmuşlardır. Göç olaylarından sonra yaşanan travmatik yaşantılar okul sürecinde göçmen çocuklarda disiplin ve davranış sorunlarına sebebiyet vermekte, göç alan yerleşim yerlerinde bulunan okullarda kavga ve saldırganlık olaylarının daha çok yaşandığı gözlenmektedir.

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin olumsuz tutumlarından "*iletişim kuramıyorum*" vurgusunun ön plana çıktığı görülmektedir. Suriyeli göçmen öğrencilerin akranlarıyla ilişkilerini inceleyen bir araştırmada; Özdemir (2018) Suriyeli öğrencilerin iletişim kurmakta zorlanmaları sebebiyle kavga ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğrenciler karşılıklı olarak iletişim kuramadıklarını ve bu nedenle kavga ettiklerini belirtmişlerdir. Çöplü (2019)

araştırmasında göçmen öğrencilerin iletişim sorunu yaşadıklarını akranları tarafından ayrımcılığa ve şiddete uğradıklarını, Gülüm ve Akçalı (2017) çalışmasında göçmen öğrencilerin okul ortamında uyum sorunu ve dışlanma yaşadıklarını ifade etmektedir.

Alanyazında Suriyeli göçmen çocukların dil ve iletişim sorununu belirten birçok çalışma bulunmaktadır. Göçmen çocukların dil problemi nedeniyle kendini ifade konusunda yetersiz kaldıkları, iletişim kurmakta zorlandıkları, okuduğunu anlama ve öğretmeni anlamakta sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşan araştırmalar bulunmaktadır. (Akalin, 2016; Erdem, 2017; Güngör & Şenel, 2018; Günek, 2020; Kultas, 2017; Özdemir, 2016; Saklan & Erginer, 2017; Sarıtaş vd., 2016; Tamer, 2017). Coşkun ve Emin (2016) göçmen çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunların dil ve iletişim olduğunu vurgularken bu sorunların beraberinde başka problemlere yol açtığını belirtmektedirler. Bozan ve Çelik (2020) çalışmalarında Göçmen öğrencilerinin genel dil yetersizliğine dikkat çekmiş ve göçmen öğrencilerin Türkçe dil yeterlilikleri tespit edilmeden kamu okullarına yerleştirilmeleri ve yaşına uygun sınıflara yerleştirilmemeleri neticesinde sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Başar, Akan, ve Çiftçi (2018) araştırmalarında sınıfta göçmen öğrenci bulunan öğretmenlerin, sınıf içi öğrenme sürecindeki en önemli problemi dil olarak tespit ederek göçmen çocukların akranları tarafından anlaşılamadığını belirtmişlerdir. Saklan (2018), Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim dili ile evde konuşulan ana dilinin farklı olmasından kaynaklı sorunlar yaşandığı dile getirmiştir. Yaşanılan dil sorununa rağmen Suriyeli göçmen çocukların; akranlarını ve öğretmenlerini benimsedikleri, okul ortamına uyum sağladıkları ve derslerdeki verimliliklerinin yüksek olduğunu belirten araştırmalar da bulunmaktadır (Akalin, 2016; Aykut, 2019; Kultas, 2017) Milli Eğitim Bakanlığı 2019-2020 eğitim-öğretim yılı itibarıyla bu sorunlara çözüm bulabilmek amacıyla öğrenme düzeyi ve dil gelişimi açısından problem yaşayan Suriyeli öğrencileri kapsayan “uyum sınıfları” uygulamasını başlatmıştır.

6.2. Araştırmanın İkinci Alt Amacına Yönelik Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın ikinci alt amacı “Türk öğrencilerin Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitim ortamlarındaki uyumlarına yönelik görüşleri nasıldır?” olarak belirlenmişti. Araştırmaya katılan öğrencilerin kompozisyonlarındaki bulgular empati ve çözüm önerisi kategorileri altında analiz edilmiştir.

Araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin elde edilen sonuçlar; ortaokul öğrencilerinden empati kuran katılımcıların, Suriyeli göçmen öğrencilerin savaş ve zulümden kaçtıkları için mutlu

olduklarını ve kendilerinin onları kardeş gözüyle gördüklerini belirtirken çözüm önerisi olarak yardım etmek ve onların ülkelerine dönmesi noktasında sıklıkla çözüm önerisi belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların Suriyeli akranlarının sorunlarına çoğunlukla empati kurarak yaklaştıkları ve çözüm önerisinde buldukları belirlenmiştir.

Araştırma ile ilgili yapılan alanyazın taraması sonucunda araştırma sonuçlarını destekler boyutta Türk öğrencilerin göçmen çocuklar ile ilgili empati kurduklarında onların ülkelerine geri dönmesi yönünde çözüm önerisinde bulduklarını (Özdemir, 2018) ve Türk öğrencilerin Suriyeli göçmenlere karşı empati kurduklarında bakış açılarının değiştiği, Türk öğrencilere göçmen çocuklar hakkında kapsamlı bilgi verilmesinin yararlı olacağını (Taneri & Tangülü, 2017) belirten araştırmalar bulunmaktadır. Keskin (2019) ortaokul öğrencilerinin Suriyeli göçmen akranlarının Türkçeyi öğrenmelerinden mutluluk duyduklarını, onlara yardımcı olduklarını ve kendi kültürlerini tanımalarından mutlu oldukları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca göçmen çocuklara empati boyutunda, kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha olumlu tutum geliştirmelerinin sebebinin daha fazla empati kurabilme becerilerinde olduğunu belirtmektedir. Gülcegül (2020) araştırmasında bayan öğretmenlerin empati ve iletişim kurabilme düzeylerinin yüksek olduğu ve göçmen çocuklar ile karşılaştıkları problemleri çözme konusunda daha etkili oldukları sonucuna ulaşmıştır.

A. Yılmaz (2019) araştırmasında sosyal bilgiler dersi ile kültürlere duyarlı eğitim uygulamaları neticesinde göçmen çocuklar ile ana akım kültürden gelen öğrenciler arasında iletişim, empati kurma, yardımlaşma ve ortak anılar oluşturma beceri ile değerlerinin arttığı ve olumsuz davranışların azaldığı sonucuna ulaşmıştır. SETA (2017) yaptığı araştırma sonucunda göçmen öğrencilerin sosyal uyumunun, kültürlerin ve dinin benzer olması neticesinde daha kolay olduğunu yönünde olmuştur. M. Yılmaz (2020) araştırmasında Suriyeli göçmen çocukların çok kültürlü ortamda okula uyumunun daha kolay olduğu ve farklı kültürlerin birlikte eğitim aldığı sınıflarda karşılıklı hoşgörü ve saygı farkındalığının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı PİCTES kapsamında eğitimcilere göçmen çocukların hakları ve empati duygusunun gerekliliği üzerinde hizmet içi eğitimler ile durmaktadır. 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibariyle öğrenme düzeyi ve dil gelişimi açısından problem yaşayan Suriyeli öğrencileri kapsayan “uyum sınıfları” uygulamasını başlatmıştır. Geçici eğitim merkezlerinde 2016 yılı itibari ile yeni kayıt alımı durdurmuştur (Tekin & Yüksek, 2017). Ortaokul öğrencilerinin göçmen çocukları ile birlikte eğitim aldıklarında göçmen öğrencilere karşı olumlu tutum geliştirdikleri ve sınıfında göçmen öğrenci olmayan akranlarına oranla empati geliştirme düzeylerinde olumlu yönde farklılıklar olduğu görülmektedir (Keskin, 2019).

Alanyazında Suriyeli göçmen çocukların algılarını, uyum sorunlarını, ekonomik sorunlarını ve dil sorunlarını araştıran çok sayıda çalışma mevcuttur. Çopur (2019) araştırmasında göçmen öğrencilerin akranlarından kabul göremediği için sorunlar yaşadığını ve kabul görme probleminin düzelmesi sonrasında göçmen çocukların eğitim almaktan mutlu olduğu ve sorunların ortadan kalktığı sonucuna ulaşmıştır. Türk, Kaçmaz, Türnüklü ve Tercan (2018) çalışmalarında, Türk çocuklarının, Suriyeli göçmen çocukları gerektiğince anlayamadıkları için empati boyutunda yetersiz kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Özcan (2019) araştırmasında Suriyeli göçmen çocukların eğitimi ile ilgili yaşanan problemlerin temelinde ekonomik yetersizliklerin olduğunu belirtmektedir.

Araştırma sonuçlarında ortaokul öğrencilerinin, Suriyeli göçmen öğrencilerin ülkelerine dönmesi noktasında sıklıkla çözüm belirttikleri görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde Evis (2019) araştırmasında Suriyeli göçmen öğrencilerin Türkiye’de mutlu oldukları halde aidiyet kuramamaları, kültür ve dil farklılığının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle ülkelerine dönmek istedikleri sonucuna ulaşmıştır.

6.3. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarından hareket ederek eğitim durumlarına ve gelecekteki araştırmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

6.3.1. Eğitim Durumlarına İlişkin Öneriler

1. Öğrenciler Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları sorunları kısmen anlayabilmektedirler fakat göçmenler ile ilgili yeterli bilgi düzeyine ulaşmış değildirler. Bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Sivil Toplum Kuruluşları tarafından göçmenlerin yaşadıkları sıkıntıları, ortak değerleri, Suriye’deki savaşın olumsuz etkilerini anlatmak üzere eğitimin tüm paydaşlarını kapsayacak şekilde planlamalar yapılabilir.
2. Suriyeli göçmen öğrencilere sınıf içerisinde kendilerini, kültürünü ve yaşamışlıklarını paylaşma imkanı tanınması faydalı olabilir.
3. Öğrencilerin aynı eğitim ortamını paylaşmalarının öğrencilerin empati ve yardımlaşma yeteneklerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple uyum sınıfları uygulamaları desteklenerek devamı sağlanmalıdır.

4. Öğretmenlerin göçmen çocuklara karşı empati ve yardımseverlik kazanımlarını sağlamak amacıyla üniversitelerin öğretmen yetiştiren bölümlerinde öğretmen adaylarına yönelik göçmen öğrencilerle ilgili eğitim verilmelidir.
5. Suriyeli göçmen öğrencilerin yaşadıkları savaş deneyimi ve Türkiye’de yaşadıkları kültür şoku vb. sorunlar sebebiyle araştırma bulgularında ortaokul öğrencileri tarafından sık tekrar edilen kavga boyutu rehber öğretmenler tarafından değerlendirilmelidir.

6.3.2. Gelecekte Gerçekleştirilebilecek Araştırmalara İlişkin Öneriler

1. İlgili literatür incelendiğinde Türk çocuklarının göçmen öğrencilere yönelik görüşlerini içeren çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Yoğun olarak göçmen çocukların, öğretmenlerin ve göçmen ailelerin görüşleri ve algıları araştırılmaktadır. Bu sebeple farklı yaş grupları, ölçme araçları ve araştırma teknikleri ile benzer çalışmalar yapılabilir.
2. Yapılan araştırmanın göçmen öğrencilerin yoğun yaşadığı illerde yapılarak sonuçları karşılaştırılabilir ve genellemeler yapılabilir.
3. Türk çocuklarının ailelerinin de Suriyeli göçmenlere yönelik görüşlerini içeren çalışmalar yapılarak sonuçları karşılaştırılabilir.
4. Benzer bir çalışma Türkiye’de ortaokula devam eden mülteci, sığınmacı veya göçmen öğrencilerle de yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) (2016). *Suriyeli misafirlerimiz kardeş topraklarında*. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari> sayfasından erişilmiştir.
- Alpaslan, S. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Suriyeli öğrenciler hakkındaki görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akdovan, M. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin mülteci konusu ile ilgili farkındalık düzeyleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International Social Research*,5(20).https://www.sosyalarastirmalar.com/cilt5/cilt5sayi20_pdf/5_sosyoloji_felsefe/aksoy_zeynep.pdf
- Aliyev, R., & Öğülmüş, S. (2015). Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin kültürlerarası etkileşim algısının incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 4(12), 49-71. <http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/367620> sayfasından erişilmiştir.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABB), 2020. *Ankara ekonomik yapı*. <https://www.ankara.bel.tr/files/2713/5056/3051/6-ekonomi.pdf>
- Apak, H. (2014). Suriyeli göçmenlerin kente uyumları: Mardin örneği. *Mukaddime*, 5(2), 53-70. <http://www.dergipark.org.tr/tr/download/article-file/184154> sayfasından erişilmiştir.
- Atasoy, B. (2004). *Fen öğrenimi ve öğretimi*. Ankara: Asil.

- Ay, M. (2014). *The mass influx of Syrian refugees to Turkey. emergency and disaster reports*.http://www.uniovi.net/uied/Emergency_and_Disaster_Reports/EDR_1_2_2014_Syrian_refugges.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Akçiçek, A. (2015) Türkiye'deki Suriyelilerin toplumsal ve ekonomik uyumu. *Liberal Düşünce Dergisi*, 80 51-64. <https://www.academia.edu> sayfasından erişilmiştir.
- Backett-Milburn, K., & Mckie, L. (1999). A critical appraisal of the draw and write technique. *Health Education Research Theory & Practice*, 14 (3), 387-398.
- Bahar, M., & Kılıçlı, F. (2001). Kelime ilişkilendirme testi yöntemi ile Atatürk ilkeleri arasındaki bağların araştırılması. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu
- Bahar, M., & Özatlı, N. S. (2003). Kelime iletişim test yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 75- 85. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/baunfbed/issue/24783/261831> sayfasından erişilmiştir.
- Başar, M., Akan, D. & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1571-1578. doi: 10.24106/kefdergi.427432
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) (2014). *Sanayileşmiş ülkelere sığınma raporu*. <https://www.unhcr.org/551128679.html> sayfasından erişilmiştir.
- Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMMYK) (2015). *Türkiye'deki Suriyeli mülteciler: sık sorulan sorular*. https://www.unhcr.org/tr/wpcontent/uploads/sites/14/2017/02/s%C4%B1k_sorulan_sorular.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMMYK) (2017). *Global trends, forced displacement in 2016*. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5943e8a34> sayfasından erişilmiştir.

- Borthwick, A. (2011). Children's perceptions and attitudes towards their mathematics lessons. In C. Smith, (Ed.), *British society for research into learning mathematics*, 31, 37-42. <http://www.bsrlm.org.uk/wp-content/uploads/2016/02/BSRLM-IP-31-1-07.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Bozan, M. A., & Çelik, S. (2020). Mülteci eğitiminde "Uyum sınıflarına" yönelik bir değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2020060235
- Börü, N., & Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *International periodical for the languages, literature and history of Turkish or Turkic*, 11(14), 123-158. <https://www.researchgate.net/publication/309293916> sayfasından erişilmiştir.
- Büyükkız, K. K., & Çangal, Ö. (2016). Suriyeli misafir öğrencilere Türkçe öğretimi projesi üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1414-1430. http://www.tekedergisi.com/Makaleler/772131954_21buyukkoz.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Christensen, P., & James, A. (2000). *Research with children*. London: Falmer Press.
- Coşkun, İ., & Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar raporu*. Siyaset, Ekonomi ve toplum araştırmaları vakfı. Ankara: SETA. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160906135243_turkiyedeki-suriyelilerin-egitiminde-yol-haritasi-pdf.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research desing: choosing among five traditions*. California: SAGE.
- Çakmak, C. (2016). Turkish–Syrian relations in the wake of the Syrian conflict: back to securitization? *Cambridge review of international affairs*, 1-23. <https://www.researchgate.net/publication/289686732> sayfasından erişilmiştir.
- Çetin, İ. (2016). Suriyeli mültecilerin işgücüne katılımları ve entegrasyon: Adana Mersin Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (4). <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TWpFMk9UZzVPUT09> sayfasından erişilmiştir.

- Çelik, Y. (2018). *Türkiye’de Suriyeli çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarının incelenmesi: tespitler, sorunlar ve öneriler*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çelik, Z., Yurdakul, S., Bozgeyikli, H. & Gümüş, S. (2017). *Eğitime bakış İzleme ve değerlendirme raporu*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/EGITIME_BAKIS_IZLEME_VE_DEGERLENDIRME_RAPORU_2017.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çiftçi, S. (2009). Kelime çağrışımlarının cinsiyet değişkenine göre gösterdiği temel nitelikler üzerine bir deneme. *Turkish studies*, 4 (3), 633-654. <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/79199/makaleler/4/3/arastirmax-kelime-cagrisimlarinin-cinsiyet-degiskenine-gore-gosterdigi-temel-nitelikler-uzerine-bir-deneme.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Çimen, L. K., & Quadır, S. E. (2018). Üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarının sivil katılımları bağlamında incelenmesi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2),1251-1273.
- Çöplü, F. (2019). *Göçmen öğrenciler için okul uyum programı geliştirmeye yönelik 83 bir taslak çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Daskolia, M., Flogaitis, E., & Papageorgiou, E. (2006). Kindergarten teachers' conceptual framework on the ozone layer depletion. Exploring the associative meanings of a global environmental issue. *Journal of Science Education and Technology*, 15(2), 168-178.
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y., & Hülür, A. B. (2016). Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı sosyal dışlanma mekanizmaları. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 14(1), 17 – 40. https://www.academia.edu/32191400/Suriyeli_sığınmacıların_Karşılaştığı_Sosyal_Dışlanma_Mekanizmaları.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Çopur, D. A. (2019). *Mülteci öğrencilerin uyum sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG) (2014). *Eğitim izleme raporu 2013*. http://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2017/03/ERG_EİR_2013.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Eker, K. (2008). *Türkiye’de yasa dışı göç sorunu*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ekici, G., Gökmen, A., & Kurt, H. (2014). Öğretmen adaylarının “bilgisayar” kavramı konusundaki bilişsel yapılarının belirlenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 34(3): 357-401 <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/download/article-file/77518> sayfasından erişilmiştir.
- Ekici, G., & Kurt, H. (2014). Öğretmen Adaylarının “AIDS” kavramı konusundaki bilişsel yapıları: bağımsız kelime ilişkilendirme testi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183, (183), 267–306. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/200593> sayfasından erişilmiştir.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42. <http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319194> sayfasından erişilmiştir.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Raporu. 1-86. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/46184> sayfasından erişilmiştir.
- Erdoğan, O. (2011). *Çocuk hakları*. İstanbul: Seçkin.
- Ereş, F. (2015). Türkiye’de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/25891/272819> sayfasından erişilmiştir.
- Ertaş, H., & Kırac, F. Ç. (2017). Türkiye’de Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13, 99-110. <http://sosyoteknik.selcuk.edu.tr/sustad/article/view/109> sayfasından erişilmiştir.
- Evis, Z. Ö. (2019). *Suriyeli mülteci öğrencilerin olumsuz yaşantılarının resimlerine yansımaları (5.sınıf örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). *T.C. Resmi Gazete*, 29153, 22 Ekim 2014.

- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 10(54), 838-851. <https://www.researchgate.net/directory/publications> sayfasından erişilmiştir.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2013). *Türkiye göç raporu*. <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari> sayfasından erişilmiştir.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2016). *Türkiye göç raporu*. <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari> sayfasından erişilmiştir.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) (2020). Göç alanındaki istatistikler. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> sayfasından erişilmiştir.
- Guichard, J. (1995). Designing tools to develop the conception of learners. *International Journal of Science Education*, 17, 243-253.
- Gussarsky, E., & Gorodetsky, M. (1990). On the concept chemical equilibrium: The associative framework. *Journal of Research in Science Teaching*, 27 (3), 197-204.
- Gülceğül, S. (2020). *Sınıfta mülteci öğrenci olan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güllüce, E. S. (2019). *Okul öncesi eğitime devam eden bölge çocukları ve Suriyeli mülteci çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının psikometrik özelliklerine göre incelenmesi (Şanlıurfa ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gülüm, K., & Akçalı, H. (2017). Balıkesir'deki mülteci çocukların eğitim sorunları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Afro-Avrasya Özel Sayısı*, 127-136. http://www.yyusbedergisi.com/dergiayrinti/balikesirdeki-multeci-cocuklarin-egitim-sorunlari_103 sayfasından erişilmiştir.
- Güngör, F. (2015). *Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Güngör, F., & ŞENEL, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 124-173.
- Günek, F. (2020) *Mülteci çocuklarla çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yaşadığı güçlüklerin çeşitli değişkenler üzerinden incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güzel, S. (2013). Göçmen çocuklar ve Denizli’de yaşam koşulları. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*. <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Herrera, J. C. (2012). Multicultural personality, hardiness, morale, distress and cultural stress in U.S. Service members. *Doctoral dissertations. Tennessee research and creative exchange*.
- Heywood, A. (2013). *Siyasi ideolojiler* (A. K. Bayram, Çev.). Ankara: Adres.
- Hovardas, T., & Korfiatis, K. J. (2006). Word associations as a tool for assessing conceptual change in science education. *Learning and instruction*, 16, 416-432.
- Hruschka, D. J., Schwartz, D., St.John, D.C., Picone-Decaro, E., Jenkins, R.A., & Carey, J. W. (2004). Reliability in coding open-ended data: Lessons learned from HIV behavioral research. *Field Methods*, 16 (3), 307-331.
- Human Rights Watch (HRW) (2015). *Geleceğimi hayal etmeye çalıştığımda hiçbir şey göremiyorum-Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller- kayıp nesil olmalarını önlemek*. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Irmak, C. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin mülteci kavramına ilişkin algılarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- İçduygu, A., & Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde göç hareketleri. (O. Baydar(Ed.), *75 Yılda köylerden kentlere*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- İzmirli, L. A. (2017). Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumuna ilişkin bir değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4, (7) 43-66. <http://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/982343> sayfasından erişilmiştir.

- Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) (2018). Türkiye' deki Suriyeliler özel raporu. https://www.ombudsman.gov.tr/suriyeliler/ozel_rapor.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Kara, Ö. T., Yiğit A., & Ağırman F. (2016). Çukurova üniversitesi Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin Suriyeli mülteci kavramına ilişkin algılarının incelenmesi. *Journal of Theory and Practice in Education Articles*, 12(4), 945-961. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/24403/258695> sayfasından erişilmiştir.
- Karataş, F. (2019). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin mülteci akranlarının sorunlarına yönelik algıları: Burdur örneği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kaya, İ., & Eren, E. Y. (2015). *Türkiye'deki mültecilerin hukuki durumu: arada kalanların hakları ve yükümlülükleri raporu*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), 17. Ankara: SETA.
- Keskin, A. (2019). *Ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi*, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kılcan, B., Çepni, O., & Kılın, A. Ç. (2017). Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1045-1057. <https://toad.halileksi.net> sayfasından erişilmiştir.
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin ötesine geçerken Türkiye'nin Suriyeli mülteciler sınavı*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu. <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-kirisci-turkish.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kirişçi, K., & Ferris, E. (2015). *Not likely to go home: Syrian refugees and challenges to Turkey and the international community*. Brookings Turkey project policy paper. <https://www.brookings.edu/research/not-likely-to-go-home-syrian-refugees-and-the-challenges-to-turkey-and-the-international-community/> sayfasından erişilmiştir.
- Kostova, Z., & Radoynovska, B. (2008). Word association test for studying conceptual structures of teachers and students. *Bulgarian Journal of Science and Education Policy*, 2 (2), 209-231.

- Kostova, Z., & Radoynovska, B. (2010). Motivating students' learning using word association test and concept maps. *Bulgarian Journal of Science and Education Policy*, 4 (1), 62-98.
- Koyuncu, A. (2014). *Kentin yeni misafirleri Suriyeliler*. Konya: Çizgi.
- Kurt, H., & Ekici, G. (2013). Virüs nedir? Biyoloji öğretmen adaylarının virüs konusundaki bilişsel yapıları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(3), 736-756 <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423904214.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kultas, E. (2017). *Türkiye'de bulunan eğitim çağındaki Suriyeli mültecilerin eğitimi sorunu (Van ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Levent, F., & Çayak, S. (2017). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 21-46. <https://www.researchgate.net/publication/321716142> sayfasından erişilmiştir.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis. thousand oaks, CA: Sage*.
- Neuman, L. W. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches (Seventh Ed.)*. Essex: Pearson Education Limited.
- Nguyen, A., Minh, T. D., & Benet-Martínez, V. (2013). Biculturalism and adjustment: A meta-analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44, 122–159.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2014). *Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2016). *Geçici Koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin eğitime erişimi*. <https://www.meb.gov.tr/Mevzuat/liste.php?ara=1> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). *2023 Vizyon belgesi*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (meb.gov.tr) sayfasından erişilmiştir.

- Özer, Y. Y., Komsuoğlu, A., & Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 34-42. <https://www.academia.edu/30950647> sayfasından erişilmiştir.
- Özbay, F. (2015). *Dünden bugüne aile, kent ve nüfus*. İstanbul: İletişim
- Özdemir, E. B. (2018). Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle birlikte eğitim alan Türk öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 11, Sayı XXXIV, 1199-1219. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1275>
- Özkan, F. (2019). *Mülteci çocukların eğitiminde sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özkan, I. (2013). *Göç, iltica ve sığınma hukuku*. Ankara: Seçkin.
- Özservet, Y. Ç. (2015). Uluslararası göç ve mülteci eğitimi sorununda kamu yönetiminin rolü. Y. Bulut (Ed.), *Göçmen çocukların şehre uyumu ve eğitim politikası (93-112)*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Patrick, P. G., & Tunnicliffe, S. D. (2010). Science teachers' drawings of what is inside the human body. *Journal of Biological Education*, 44 (2), 81-87.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd edition.)*. Thousands Oaks, CA:Sage.
- PIKTES (2020). Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunun desteklenmesi projesi. <https://pikt.es.gov.tr/Home/ProjeninCiktisi> sayfasından erişilmiştir.
- Polat, F. Ç., & Kaya, E. (2017). Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumla. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergi*, 1(1), 38-48. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/meusbd/issue/33259/370256> sayfasından erişilmiştir.
- Polat, F. (2012). *Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. Yüksek lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Pridmore, P., & Bendelow, G. (1995). Images of health: Exploring beliefs of children using the 'draw-and-write' technique. *Health Education Journal*, 54 (4), 473-88.

- Prokop, P., Fancóvicova, J., & Tunnicliffe, S. D. (2009). The effect of type of instruction on expression of children's knowledge: How do children see the endocrine and urinary system? *International Journal of Environmental & Science Education*, 4 (1), 75-93.
- Prokop, P., Prokop, M., & Tunnicliffe, S. D. (2007). Effects of keeping animals as pets on children's concepts of vertebrates and invertebrates. *International Journal of Science Education*, 30 (4), 431-449.
- Ratcliff, D. (1995). Validity and reliability in qualitative research.
- Sağlam, H. İ., & Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/suje/issue/28948/335877> sayfasından erişilmiştir.
- Saklan, E. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli eğitim çağı çocuklarının eğitim süreçleri üzerine bir çözümleme*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Saklan, E., & Erginer, A. (2017). Classroom management experiences with Syrian refugee students. *Education Journal*, 6(6), 207-214. doi: 10.11648/j.edu.20170606.17
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229. https://www.journalagent.com/pausbed/pdfs/PAUSBED-81557-RESEARCH_ARTICLE-CATALBAS.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Sato, M., & James, P. (1999). "Nature" and "Environment" as perceived by university students and their supervisors. *International Journal of Environmental Education and Information*, 18 (2), 165-172.
- Aykut, S. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim sorunları: farklılıklara saygı eğitimi odağında okul sosyal hizmeti önerisi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Seydi, A. R. (2013). Türkiye'deki Suriyeli akademisyen ve eğitimcilerin görüşlerine göre Suriye'deki çatışmaların Suriyelilerin eğitim sürecine yansımaları. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 217-241. <http://dergipark.org.tr/tr/pub/sufesosbil/issue/11407/136200> sayfasından erişilmiştir.

- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305. <http://dergipark.org.tr/en/download/article-file/117752> sayfasından erişilmiştir.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) (2017). 2018 tarihinde Engelleri aşmak: Türkiye'de Suriyeli çocukları okullandırmak. <https://setav.org/assets/uploads/2017/11/Engelleri-Aşmak-Türkiye'de-Suriyeli-Çocukları-Okullandırmak.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Sürüel, T. (2008). *Göç ve sosyal dışlanma ilişkisinin sosyal politika açısından analizi: İstanbul Sultanbeyli örneği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Şahin, M. (2012). Eğitimi ve okulu etkileyen bazı sosyal değişimlerin kavramsal çözümlemesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(194), 132-147. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442310> sayfasından erişilmiştir.
- Şeker, B. D., & Aslan Z. (2015). Eğitim sürecinde mülteci çocuklar: Sosyal psikolojik bir değerlendirme, *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 8(1), 86-10, <https://keg.aku.edu.tr/arsiv/c8s1/c8s1m5.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Şimsir, Z., & Dilmaç, B.(2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri, *İlköğretim Online*, 17(2), 116-1134. doi 10.17051/ilkonline.2018.419647
- Şirin, S. R., & Şirin, L. R. (2015). The educational and mental health needs of Syrian refugee children. *MPI (Migration Policy Institute), Washington, DC. Ekim 2015*. <https://www.migrationpolicy.org/research/educational-and-mental-health-needs-syrian-refugee-children> sayfasından erişilmiştir.
- Tamer, M. G. (2017). Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli çocukların Trabzon devlet okullarındaki durumu. *Göç Dergisi*, 4(1), 119-152. <https://www.academia.edu/35038481> sayfasından erişilmiştir.
- Taneri, A., & Tangülü, Z. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sığınmacılara bakış açılarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 25, Nisan 2017. <http://www.dergipark.org.tr/en/pub/adyusbd/issue/37216/429561> sayfasından erişilmiştir.

- Tanrıöğen, A. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı , Ankara.
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2012). *Ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındıkları çadır kentler hakkında inceleme raporu*. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/28_02_2012_1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Tekin, U., & Yüksek, D. (2017). *Göç ve eğitim: Türkiye’de ve Almanya’da aile dili okul dilinden farklı olan çocukların okullaşması çalıştay sonuç raporu*. Anadolu Kültür. https://tr.boell.org/sites/default/files/goc_ve_egitim_calistayi_sonuc_raporu-28.07.2017.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Tezcan, M. (1993). Eğitim sosyolojisinde çağdaş kuramlar ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 170, Ankara*. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/083.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Tıkman, F. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriye’den gelen insanlara yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi (Kilis 7 Aralık Üniversitesi örneği)*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Tok, N. (2010). *Göç alan okullarda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrenme güçlüklerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Topkaya, Y. & Akdağ, H. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1): 767-786*. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/25889/272782> sayfasından erişilmiştir.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme, *TESAM Akademi Dergisi, Temmuz 2015, 2(2), 29-63*. <http://static.dergipark.org.tr:8080/articledownload/imported/5000131337/5000120305.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Türk, F., Kaçmaz, T., Türnüklü, A., & Tercan, M. (2018). Okul psikolojik danışmanlarının penceresinden Türk ve Suriyeli ilköğretim öğrencilerinin gruplar arası empati deneyimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online, 17(2)* sayfasından erişilmiştir.
- UNICEF. (2017). *Türkiye’deki Suriyeli çocuklar*. www.unicef.org.tr sayfasından erişilmiştir

- Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83. <http://ijeces.hku.edu.tr/tr/issue/22947/175325> sayfasından erişilmiştir.
- Uyanık, A. (2019). *Mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü okullardaki rehberlik ihtiyaçlarının rehber öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Victor, C., Scambler, S., Bond, J., & Bowling, A. (2000). Being alone in later life: Loneliness, social isolation and living alone. *Reviews in Clinical Gerontology*, 10(4), 407–417. <https://doi.org/10.1017/S0959259800104101>
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) (2013). *T.C. Resmi Gazete*, 28615, 11 Nisan 2013.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, F. (2018). *Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunları ve entegrasyon süreçleri: Mersin örneği*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, A. P. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde kültüre duyarlı eğitim uygulamaları: mülteci öğrencilerle etkileşim*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, M. (2020). Suriyeli mülteci öğrencilerin okul ortamına uyumu. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK 1. Araştırma İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.4959383
Konu : Araştırma izni

07.03.2019

ALTINDAĞ KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) Gazi Üniversitesi'nin 27.02.2019 tarihli ve 7300 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Onur KIZILKAYA' nın "Ortaokul Çağındaki Türk Öğrencilerin Suriyeli Mülteci Öğrencilere Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması kapsamında uygulama yapma talebi Araştırma Komisyonumuzca incelenmiş olup ilçenize bağlı Battalgazi, Uluğbey, Abdullah Tokur ve Satıkadın Ortaokullarında uygulamanın yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Uygulama formunun (4 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, ilçe millî eğitim müdürlüklerinin sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde, okul ve kurum yöneticileri de uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre yazımız ekinde gönderilen uygulama araçlarının uygulanmasına izin verilmesini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

EK:
Uygulama formu (4 sayfa)

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Bilgi için: Emine KONUK

Elektronik Ağ: ankara.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Tel: 0 (312) 212 36 00
Faks: 0 ( ) _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 41a6-a6b9-34ac-8449-ee9b kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Görüş Belirtme Formu Kapak

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SURİYELİ MÜLTECİ ÖĞRENCİLERE KARŞI GÖRÜŞ BELİRTME FORMU

Sevgili öğrenciler;

Çalışmamızın amacı sınıfınızda sizlerle birlikte eğitim gören Suriyeli Mülteci Öğrenci arkadaşlarınız ile ilgili düşüncelerinizi ortaya koymaktır. Lütfen çekinmeden rahat bir şekilde soruları cevaplayınız. Sizlere çalışmamıza vermiş olduğunuz destekten dolayı teşekkür ederiz.

Öğrenci:

Onur KIZILKAYA

Danışman:

Prof. Dr. Gülay EKİCİ

Gazi Eğitim Fakültesi

Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

EK 3. Görüş Belirtme Formu 1

GÖRÜŞ BELİRTME FORMU

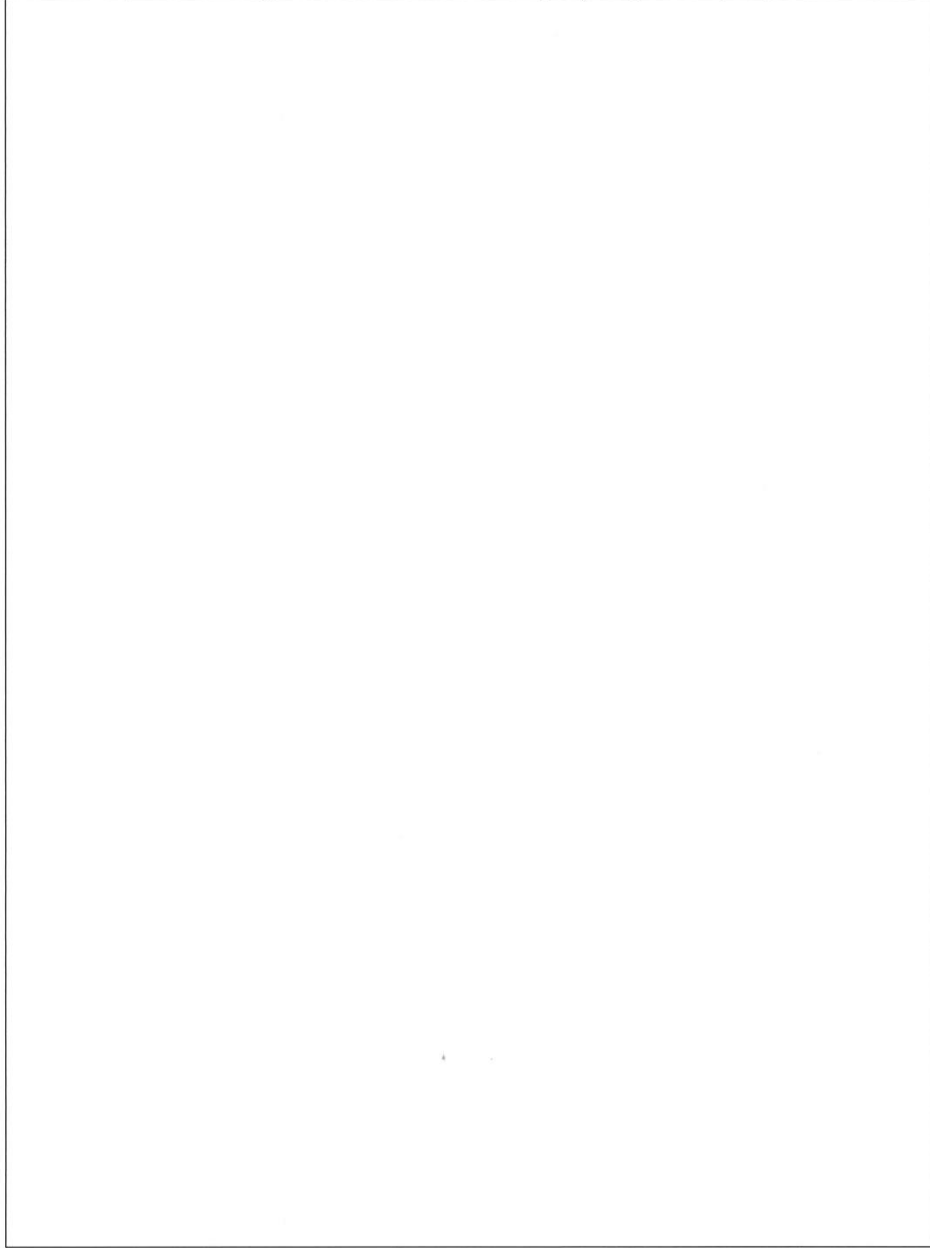
Aşağıdaki Suriyeli Mülteci Öğrenci kelimesiyle ilişkili zihninizde çağrışım yapan kelimeleri, kavramları yazınız	
Suriyeli Mülteci Öğrenci	1.
Suriyeli Mülteci Öğrenci	2.
Suriyeli Mülteci Öğrenci	3.
Suriyeli Mülteci Öğrenci	4.
Suriyeli Mülteci Öğrenci	5.

Yukarıdaki vermiş olduğunuz cevaplar ile bağlantılı bir cümle yazınız.

EK 4. Görüş Belirtme Formu 2

-
-

“Suriyeli Mülteci Öğrenci kavramı size neler vurguluyor? Çizerek açıklayınız.”

EK 5. Görüş Belirtme Formu 3

Suriyeli Mülteci Öğrenciyle ilgili görüşlerinizi 5 ayrı cümle ile ifade ediniz.

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

EK 6. Görüş Belirtme Formu 4

KOMPOZİSYON

Suriyeli Mülteci Öğrencilerle ilgili düşüncelerinizi anlatan bir kompozisyon yazınız.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..